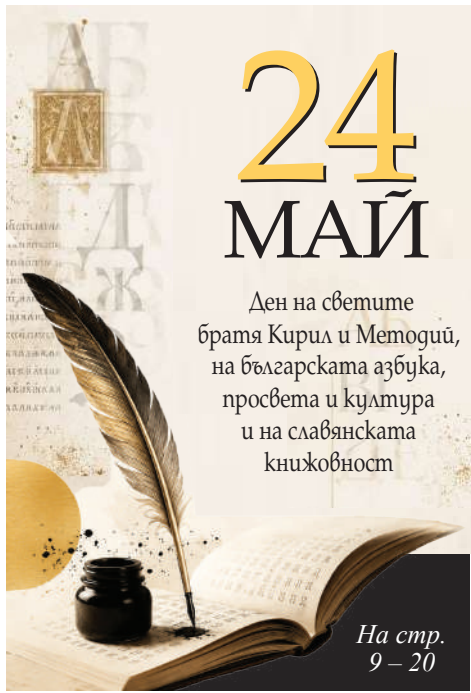

Днес в броя

Исторически успех на Regeneron ISEF 2026 – Никола Веселинов от Софийската математическа гимназия спечели голямата награда за млад учен

Стр. 5

Стр. 12 – 13

Стефан Цанев, писател, поет и драматург: „Мисля, че ролята на литературата, особено на поезията и на драматургията, е да спори с времето и да предизвиква съпротива. Има нещо по-лошо от цензурата – безразличието, а то сега е убийствено“

АЗ·БУКИ

Вестникът е правопреемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Четете ни на www.azbuki.bg

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Брой 20 (1765) 21 – 27 май 2026 г. Година XXXV. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г.

Цена 1,10 € / 2,15 лв.

Снимка Олег Попов

С празнични шествия и поднасяне на цветя пред паметниците на своите просветители и възрожденци страната отново ще отбележи най-българския празник – 24 май

Приветствие на президента Илияна Йотова по случай 24 май

Стр. 2

267 училища у нас носят името на Светите братя

За първи път честваме празника на Кирил и Методий в Пловдив преди 175 години

Дуляна КОЧЕВА

Името на светите братя Кирил и Методий носят 267 училища в България. Това показва справка за „Аз-буки“ на Националния музей на образованието в Габрово.

Според предоставените данни най-старото училище сред тях е ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ в Първомай, основано през далечната 1836 г. Сред най-ранните са и училищата в сливенското село Кипилово от 1840 г., в село Раждавица от 1843 г. и в Кюстендил от 1844 г. Сред най-старите училища с името на Светите братя са още тези в село Добролево от 1848 г., Оряхово от 1849 г., Силистра и Пловдив от 1850 г., както и редица възрожденски училища в Северна и Южна България.

Справката показва, че още през Възраждането българските училища започват да приемат славянските първоучители за свои покровители. Сред най-значимите е Пловдивското класно училище – днешната Профилирана хуманитарна гимназия „Св. св. Кирил и Методий“, основана през 1850 г. Именно там през 1851 г.

по инициатива на Найдено Геров се провежда и първото организирано училищно честване на празника на Кирил и Методий.

Най-много училища с името на Светите братя има в област Пловдив – 23, следвана от Благоевград с 22 и Бургас със 17. Най-малко са в областите Габрово, Разград, Сливен, Търговище и Шумен – по четири.

Училища с името на Кирил и Методий има във всички области на страната – от големите градове до малките населени места. Най-много са основните училища, но на Светите братя са наречени и средни, начални и профилирани школа и професионални гимназии.

Освен 267-те училища „Св. св. Кирил и Методий“ още три носят името „Св. Константин-Кирил Философ“. Те се намират в София, Пловдив и Перник. Софийско е и единственото училище с името „Св. Методий“. Става въпрос за 203. профилирана езикова гимназия в София. А името на „Св. Седмочисленици“ носят само три училища у нас, които се намират в столицата, в Пловдив и в Търговище.

Приветствие на министъра на образованието и науката проф. Георги Вълчев по случай 24 май

Стр. 2

Приветствие на министъра на образованието и науката проф. Георги Вълчев по случай 24 май

**Уважаеми учители,
преподаватели, учени,
творци, ученици и студенти,**

Скъпи сънародници,

На 24 май България празнува най-светлия си празник – на словото, на знанието и на духа.

Това е ден, в който отдаваме почит към делото на светите братя Кирил и Методий, към техните ученици и към всички онези поколения българи, които са съхранили и предали силата на буквите, на просветата и на книжовността. Ден, в който си припомним, че духовността и образованието са в основата на всяко истинско национално развитие.

Често, увлечени в тревогите на ежедневието, пропускаме да си дадем сметка колко много е постигнала България именно чрез своето образование, култура и духовност. Преди по-малко от два века, във времето на Възраждането, в условията на чужда власт почти всяко българско селище е носело в себе си желанието и стремежа да изгради училище. Хората са събирали средства и са влагали и собствения си труд, защото са знаели, че бъдещето на децата и бъдещето на народа зависят от просветата. Тогава училището е било кауза на цялата общност.

И днес повече от всякога имаме нужда да се върнем към това разбиране – че образованието не е грижа само на учителя или на институциите. То е обща мисия. Децата успяват тогава, когато около тях има общество, което вярва в силата на знанието. Когато има семейства, които подкрепят училището.

И не на последно място – когато има учители, които не просто преподават, а вдъхновяват младите и им помагат да открият себе си.

Именно днес имаме нужда от този силен съюз между училището, семейството и обществото, защото само така можем да изграждаме не просто образовани млади хора, а личности – мислещи, свободни и отговорни към бъдещето на България.

Делото на светите братя Кирил и Методий ни оставя и още един важен урок – че народ, който пази своя език, книжовност и духовна памет, има бъдеще и може да устои на всякакви изпитания. Българската книжовна традиция е най-значимият ни принос в европейската културна история. Наш дълг е да я пазим и развиваме.

И заедно с развитието на модерни науки и нови технологии трябва да пазим уважението към българския език, към литературата, историята и онези изследователи и преподаватели, които посвещават живота си на изучаването и съхраняването на нашето книжовно наследство. Това е безценен принос на България към световната култура – принос, за който трябва да полагаме грижа и отговорност.

Днес, когато светът се променя с изключителна скорост, когато новите технологии поставят пред нас все по-големи възможности и изпитания, не трябва да губим духовните ориентири, които са ни съхранили като народ. Защото просветата не е само натрупване на знания. Тя е вяра в човека. В неговите способности, в неговото израстване. Дори в неговата добрина.

В свят на технологии и дигитален шум именно образованието пази способността ни да различаваме истина, смисъл и човечност.

Нека в този празничен ден отдадем признателност към всички учители, преподаватели, учени, творци и дейци на културата, които пазят жив българския дух. Нека благодарим и на всички родолюбци, които в стотиците ни неделни училища зад граница съхраняват езика, паметта и връзката с България.

Честит 24 май – Ден на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност!

Поклон пред всички, които със слово, знание и истинска отдаденост градят бъдещето на България!

Приветствие на президента Илияна Йотова по случай 24 май

**Скъпи сънародници,
Честит Ден на светите братя Кирил
и Методий, на българската азбука,
просвета и култура
и на славянската книжовност!**

За нас, българите, 24 май е най-чаканият празник! Всички българи – в Родината и извън пределите ѝ, още по-силно сме обединени от самочувствието на народ, създал азбука, писменост, книжовност, култура, разпростряла се из цяла Европа. Българските книжовници промениха духовната карта на Европа. Оттук, от България книгите започнаха да говорят на разбираем език за много народи. Днес на кирилските букви пишат над 300 млн. души, защото България спаси Кирило-Методиевото дело. В преславските скриптории се роди кирилицата, за да се превърне в „дълбок печат“ на сътворението ни като народ и идентичност! И в нея една буква „Б“ – различна, уникална, само наша, с която започват думите – България, благодарност, благословия, Бог!

И днес България продължава да бъде империя на духа благодарение на своите съвременни будители и книжовници. А докато има млади хора, които четат, пишат, мислят и мечтаят на кирилица, светлината, запалена преди повече от 11 века, никога няма да угасне. Това е нашата клетва пред светите образи на

славянските първоучители Кирил и Методий. Пред техните ликове днес прекланяме глави с цвете в ръка. Малки и големи.

Днес е денят на хората на светлината, която осветява общия ни път. Това е силната светлина на просветата, културата,

духовността, напредъка. Благодарим на любимите ни учители, на достойните преподаватели от българските университети, на хората на науката, които прославят България, на всеотдайните читалищни дейци, на талантливите ни поети и писатели, на библиотекарите, които с любов съхраняват познанието на вековете, на журналистите, които пазят богатството на българското слово. Благодарим на хората, за които образованието и културата са най-мощните „оръжия“!

Аз, Буки, Веди – вечният огън в кандилото пред иконата на българщината! Свещените букви са дълбокият корен, който ни държи гордо изправени!

„...Напред! Народността не пада там, дето знаньето живей!“

250 педагози с приза „Неофит Рилски“

*Зам.-министър Таня Панчева връчи
наградите на 30-те отличени
от столичната образователна система*

Снимка Олег Попов

Зам.-министър д-р Таня Панчева (вдясно) и началникът на РУО – София-град, д-р Елеонора Лилова връчват награди на изявени столични педагози на церемония в навечерието на 24 май

Общо 250 учители, директори, зам.-директори и педагогически специалисти са удостоени тази година с почетното отличие на Министерството на образованието и науката „Неофит Рилски“, съобщава Пресцентърът на МОН.

Грамотите на наградените педагогически специалисти от София връчи зам.-министърът на образованието и науката д-р Таня Панчева на церемония в Националния исторически музей.

Наградата „Неофит Рилски“ се присъжда в навечерието на 24 май за дългогодишна, цялостна професионална трудова дейност в системата на предучилищното и училищното образование.

„Зад тази награда стоят безкрайно много години усилия, професионализъм, любов и грижа към децата. Като дългогодишен учител и директор, знам колко много струва това на всеки един от вас. Знам колко много години сте отделили в любов и грижа за бъдещето на страната ни“, каза зам.-министър Панчева.

По думите ѝ именно затова тази награда е толкова важна – защото отличава не само професионализма, но и себеотрицанието на учителите.

„Разбира се, че е приятно всеки да бъде оценен. Но смятам, че всеки от вас вече е получил най-важното признание – знанията и любовта на вашите ученици и признателността на техните родители“, обърна се Таня Панчева към наградените учители и директори. Тя им пожела да продължават да вдъхновяват не само своите ученици, но и колегите си.

От своя страна, началникът на Регионалното управление на образованието – София-град, д-р Елеонора Лилова отбелязва, че в динамичното и сложно съвремие учителите са истинските и безспорни победители. А тяхната най-висша победа се крие в способността им всекидневно да увличат и вдъхновяват младото поколение. Именно те с денонощния си труд и визия

подготвят нашите деца, за да ги превърнат в големите знаещи и успешни победители на утрешния ден.

Тя постави и изключително силен акцент върху стратегическото партньорство и взаимодействието с общността. На церемонията д-р Елеонора Лилова връчи наградите на РУО за принос към столичното образование.

Със стилизирана пластика „Дърво на живота“ за изключителен принос бяха отличени директорът на Националния STEM център проф. Найден Шиваров, директорът на Института по образованието проф. д-р Галин Цоков, както и заместник-ректорът на УНСС проф. д-р Цветана Стоянова.

Високо признание за съвместната дейност получи и директорът на Националния исторически музей доц. д-р Бони Петрунова. Престижна грамота в същата категория бе връчена на заместник-кмета по образование, спорт и младежки дейности в Столична община Десислава Желязкова.

Д-р Лилова изрази специална благодарност и към синдикални лидери в лицето на председателя на Синдиката на българските учители Янка Такева и председателя на Синдикат „Образование“ към КТ „Подкрепа“ д-р Юлиян Петров.

С престижни грамоти и отличия за висок професионализъм и дългогодишно партньорство са удостоени доскорошният зам.-министър на образованието и науката д-р Емилия Лазарова и директорът на дирекция „Образование на българите зад граница и училищна мрежа“ в МОН д-р Наталия Михалевска.

По време на събитието бяха отличени заслужили учители, директори и заместник-директори от столичната образователна система. Те бяха официално наградени в няколко основни категории – за цялостна професионална дейност и лидерски принос в управлението, за внедряване на успешни практики в дигиталната трансформация и иновативното преподаване, както и за постижения в сферата на приобщаващото образование и подкрепата за личностно развитие на децата. **АЗ БУКИ**

Министър Георги Вълчев:

Точните данни са ключови за добрите решения

България ще приложи инструменти на Световната банка за измерване качеството на образованието

Точните данни са ключови за взимане на добри решения в образованието. Това подчерта министърът на образованието и науката проф. Георги Вълчев по време на среща с Михал Рутковски – регионален директор на Световната банка за Европа и Централна Азия в сектор „Човешко развитие“, съобщава Пресцентърът на МОН.

Двамата обсъждат продължаването на съвместни инициативи в сферата на образованието и работата по проекта за укрепване изготвянето и използването на данни за по-добри резултати от обучението в България, който започна миналата година.

„Голяма част от предизвикателствата в българското образование попадат в обхвата на съвместния проект. Надяваме се да се съберат надеждни данни, които да подпомогнат вземането на решения, с които да повишаваме качеството на обучението“, каза министър Вълчев.

Той акцентира на редица от предизвикателствата в предучилищното и училищното образование.

„Основен приоритет е да осигурим еднакъв шанс на всяко българско дете чрез достъп до качествено образование – независимо от социалния му статус и региона, в който живее“, подчерта проф. Георги Вълчев.

По думите му битката на XXI век ще бъде за висококвалифицирани кадри. Затова и за развитието на икономиката на страната е ключова подготовката на бъдещите специалисти във всички фази на обучението.

Акцент е поставен и върху предизвикателствата, свързани с навлизането на изкуствения интелект и нуждата от повече обучения за учителите, които да се чувстват уверени да работят с него.

„В последните години сме свидетели на ускорено навлизане на различни технологични инструменти. Предизвикателството е да успеем да минимализираме вредите от тях за децата и учениците и да максимализираме ползите“, отбеляза още министър Вълчев.

България ще бъде първата страна в света, в която ще бъдат приложени тези инструменти на Световната банка за измерване качеството на образованието, стана ясно по време на срещата.

„Можем да подобрим само това, което можем да измерим“, коментира Михал Рутковски. Той подчерта, че

Снимка Пресцентър на МОН

България събира множество административни данни за образователните процеси, като усилията ще бъдат съсредоточени в систематизирането и използването им за предлагане на реални управленски решения за сектора.

„Данните от проекта ще ви позволят да взимате решения, които да ви приближат до най-добрите в света“, подчерта регионалният директор в Световната банка.

Деятностите, които ще бъдат извършени, са в резултат на Споразумение между Република България и Световната банка от 2025 г. и ще подпомогнат пилотното внедряване на информация за образователните резултати в 200 училища в страната. То ще обобщава данни както на училищно, така и на национално ниво спрямо ключови показатели, съответстващи на подготвяната Национална рамка за качество. Те са в съответствие със стратегическите приоритети, очертани в различни национални и европейски рамки.

Стойността на проекта е 970 хил. евро и се финансира по Програма „Образование“ 2021 – 2027 г. **ДЗБ**

Кампания на Института за български език – БАН и в „Аз-буки“

Първата българска азбука – част от съвършения езиков алгоритъм

Светла КОЕВА*

Алгоритъм наричаме набора от правила, които описват процедура за решаване на даден проблем или за изпълнение на дадена задача. Човешкият език е уникално творение, организирано посредством съвършен езиков алгоритъм. В повечето случаи една и съща дума служи за изразяване на много значения; с относително малък брой думи (около 100 000 основни форми и около 1 500 000 словоформи в българския език) могат да се създават и да бъдат разбрани безкраен брой изречения; с още по-малко на брой корени, представки и наставки могат да се образуват също неограничен брой думи (макар че само малко от възможностите са реализирани в езика); накрая, с малък брой фонем (45 основни в българския език) и още по-малък брой букви (30 букви в съвременната българска азбука) могат да се предават всички думи и изречения, които са ни необходими, за да общуваме, да учим и да се развиваме.

С помощта на технологиите днес е много по-лесно да изследваме езика и да разбираме и описваме неговите правила. Но каква гениалност е била необходима, за да може един човек (Константин-Кирил Философ) през 863 година (както смятат редица учени) да създаде азбука, в която не само всяка буква съответства на един звук, но и фонетично близките звукове са предадени с графично близки букви, например буквите к, г, х и носовите гласни.

Буквите в първата българска азбука – глаголицата, са изградени от три основни фигури: кръст – символ на християнството, триъгълник – знак за единството на Светата Троица, и кръг – знак за безкрайността и вечността (Ваня Мичева. Българските азбуки – глаголица и кирилица 2021: 33 – 34). Така, първата българска азбука е не само азбуката на съвършения езиков алгоритъм, но и символ на връзката между езика, вярата и знанието, свързани с идеята за безкрайността, единството и съвършенството на християнския Бог. Първата българска азбука е и неотменим символ на българската просвета, култура и книжовност.

*Д-р Светла Коева е професор в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ към Българската академия на науките.

Злато и сребро от Международната олимпиада по философия

Стефа МАРИНОВА

Българските ученици завоюваха два медала от 34. международна олимпиада по философия, която се проведе във Варшава, Полша. Единадесетокласникът Симеон Кърджиев от Националната гимназия за древни езици и култури „Константин-Кирил Философ“ спечели златно отличие, а десетокласникът Иван Стоилов от 164. ГПНЕ „Мигел де Сервантес“ – сребърен медал. В неофициалното отборно класиране България е на първо място.

Темата на състезанието тази година е „Свобода и разум“. И двамата ни участници пишат есе по мисълта на ирландско-британската романистка Айрис Мърдок: „Живеем във фантастичен свят, свят на илюзии. Великата задача в живота е да открием реалността“.

Ръководители на отбора ни са проф. д-р Иван Колев от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Владислав Атанасов, учител в НГДЕК „Константин-Кирил Философ“.

„Досега България бе завоювала златен и бронзов медал. Сега имаме още по-добро постижение – златен и сребърен“, споделя пред „Аз-буки“ проф. Колев, по чиято идея започва и провеждането на олимпиадата. Той е и в ръководството Международната федерация на философските дружества, под чиято егида се провежда надпреварата, и е председател на Комисията за преподаване на философията.

През октомври 1988 г. проф. Колев иницира провеждането

Снимка Пресцентър на МОН

на национална олимпиада по философия. „Идеята беше да помогнем философията да се въведе в училище, защото по време социализма нямаше такъв предмет. На 3 юни 1989 г. се проведе първата олимпиада и се видя, че има голям интерес. Още тогава със съвсем малко разгласа имаше 210 участници. Организирахме я с колегите от Философския факултет и с помощта на учители. През 1993 г. се проведе и първата Международна олимпиада в България“, обяснява преподавателят.

Първи неин домакин е Смолян, а в надпреварата участват три

международни отбора, представляващи България, Румъния и Турция. Второто издание на Олимпиадата е през 1994 г. в Петрич, като в него се включват отборите на Германия и Полша. Третата се провежда през 1995 г. в Стара Загора.

Проф. Колев посочва, че Олимпиадата по философия се утвърждава като най-голямото годишно философско събитие в света. Тази година участниците в различните държави са близо 40 000. След националните подбори всяка държава има право да участва с двама ученици на Международната олимпиада.

По процедура на Олимпиадата по философия се раздават по-малко медали спрямо други международни надпревари. „Само 13% от участниците тази година получават медали, докато в STEM олимпиадите медалите са за около 50% от участниците. Постигнатието на българските ученици е високо. Спечелването на два медала при толкова малък на брой отличия е особено ценно“, отбелязва проф. Иван Колев. И уточнява, че в първите години не са се връчвали медали и успехите ни се броят след 1995 г.

Специфичното за олимпиадата по философия е, че учениците задължително пишат на език, който се различава от родния им. Те могат да напишат своето есе на английски, немски, френски или испански. „Въведохме това още началото. От една страна, за да бъде честно и да може всеки да пише на друг език. Второ, за да се подкрепя интеркултурността и учениците да бъдат насърчени да се изразяват на други езици“, обяснява проф. Колев.

„Аз-буки“ с премиера на книга в Търново и Търговище

Представянето на „Стопанска история на българите в Османската империя“ предизвиква силен интерес и в двата града

Дуляна КОЧЕВА

След София, Бургас, Варна и Шумен Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“ представи двутомното издание „Стопанска история на българите в Османската империя“ (XV – началото на XX в.) и във Велико Търново и Търговище.

Премиерата на книгата, излязла под научната редакцията на чл.-кор. проф. д.и.н. Иван Русев, събра учени, преподаватели, докторанти, студенти и любители на историята.

Представянето във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ се състоя в препълнената зала „Европа“ на Ректората. Зам.-ректорът по научноизследователската и художественотворческата дейност на Университета и домакин на събитието проф. Николай Кънев подчерта значимостта на изданието и отбеляза, че петима от авторите са свързани с Велико Търново.

Зам.-директорът на Национално издателство „Аз-буки“ Венцислав Генков акцентира върху обществената роля на подобни научни трудове. „Историческата памет не е просто архив на миналото, а инструмент за ориентация в настоящето“, посочи той. По думите му обществото трудно може да разбира собствените си проблеми, ако не познава развитието си през времето.

От своя страна, чл.-кор. Иван Русев сподели, че се чувства изключително щастлив да представи изданието именно в старопрестолния град. Той посочи, че едно от големите достойнства на двутомната монография е свободата, дадена на авторите да защитават различни научни тези.

„Ще откриете и противоречиви теории по

една и съща тема. И в това се крие богатството ѝ“, каза проф. Русев.

Авторите проф. Светла Атанасова от Регионалния исторически музей във Велико Търново и преподавателите във Великотърновския университет – доц. Гергана Георгиева и д-р Невена Неделчева, разказаха за работата си с автентични исторически документи и за новите сведения, включени в изследването. Сред интересните открития е най-ранният документ за облагане на копринени буби с данък от XVI век, открит за района на Арбанаси и Велико Търново.

Представянето продължи в Образцово народно читалище „Напредък 1864“ в Търговище, където присъстваха петима от

авторите на изданието – чл. кор. Иван Русев, доц. Гергана Георгиева и д-р Невена Неделчева, домакинът на събитието и директор на Регионалния исторически музей в Търговище д-р Алджан Джафер и преподавателят в Русенския университет „Ангел Кънчев“ и директор на Регионалния исторически музей в Силистра доц. д-р Николай Тодоров.

„Реализирането на подобно мащабно издание е изключително трудно“, подчерта доц. Георгиева, а доц. д-р Николай Тодоров определи монографията като „фундаментална за българската историография“.

Д-р Невена Неделчева от Великотърновския университет подчерта значимостта на изданието, като постави акцент върху цвет-

ните и непоказани до момента илюстрации в двете книги. „Това са автентични документи, които досега никой не е виждал – обясни тя. – Вярвам, че всеки от авторите се е опитал да спазва историческата рамка на периода, но и да даде нов поглед върху историята“, допълни тя.

Двутомната колективна монография обединява труда на 27 учени, които в 26 тематични глави проследяват икономическите процеси, социалните структури и стопанските практики в българските земи през османския период. Изданието поставя акцент върху новооткрити исторически извори и вече е подадено за индексирание в световните наукометрични бази данни.

Снимка „Аз-буки“

При представянето на монографията в Търговище за нейното създаване разказаха петима от авторите

Наградиха призьорите в VIII състезание по компютърна лингвистика

Рекордните 130 участници от България и четириима участници от чужбина се включват в VIII състезание по компютърна лингвистика. Българските участници идват от 55 училища от 31 населени места на 21 области на страната, отчитат организаторите на надпреварата от Секцията по компютърна лингвистика към Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ – БАН.

Преди година в него се включиха 69 участници от България и двама от чужбина.

Състезанието е съвместна инициатива на учени от Секцията и от Института по математика и информатика – БАН, и цели развиване интереса на учениците към езика и технологиите, като ги запознава с начините, по които компютрите „разбират“ човешката реч. И тази година то е част от Националния календар на МОН за изяви по интереси на децата и учениците.

Надпреварата се провежда онлайн в края на април чрез Образователната платформа на Института за български език към БАН. Участниците показват знания и умения да решават задачи, които изискват наблюдение върху непознати езици, откриване на закономерности и логически анализ.

Комисията по проверка на решенията на задачите включва сътрудници към Института за български език и Института по математика и информатика, както и членове на Националната комисия за организиране и провеждане на Ученическата олимпиада и Националното състезание по лингвистика.

В групата V – VIII клас първото място

с 96,25 точки убедително печели Верда Фаредин (VIII клас, ПМГ „Иван Вазов“, Добрич). На второ място с 81,01 т. се класира Стилиян Бакалов (VIII клас, ППМГ „Акад. Никола Обрешков“, Бургас). Трети със 78,61 точки се нарежда Калоян Димитров (VIII клас, СПГЕ „Джон Атанасов“, София).

Поощрителни награди получават Александър Вълчев (VII клас, ППМГ „Нанчо Попович“, Шумен) – 77,64 точки, и Жаклин Вькова (VII клас, ППМГ „Нанчо Попович“, Шумен) – 76,44 т.

В групата IX – XII клас победител с резултат от 90,16 точки е Александра

Атанасова (XII клас, ЕГ „Проф. д-р Асен Златаров“, Хасково). Втори с 87,92 точки е Стефан Ступак (XI клас, Гимназия „Жана д'Арк, Нанси, Франция), а трети с постижение от 85,25 точки са Йоанна Стаматова (IX клас, ПМГ „Акад. Сергей Корольов, Благоевград) и Ангел Парапанов (XI клас, ПМГ – Благоевград).

Поощрителна награда получава Венелин Ценков (XII клас, СМГ „Паисий Хилендарски“), постигнал 85,04 точки.

Състезанието по компютърна лингвистика е част от проекта „Написаното остава. Пиши правилно!“ на Института за български език. През годините е подкрепено по

програмите „Въвеждане на съвременни методи в образованието и работата с младите таланти“ (2017 – 2018), „Образование с наука“ (2019 – 2020) и от Националната научна програма „Образование с наука“ (2024 – 2028) на Министерството на образованието и науката и БАН.

Призьорите в състезанието получават своите отличия по време на откриването на 14 май на Софийския фестивал на науката в „София Тех Парк“. Награждаването се осъществява с подкрепата на ГД „Писмени преводи“ на Европейската комисия, фондация „ЛЕРАИ“, „Ай Би Ем България“ и Националния дворец на децата. **Аз-буки**

Снимка Крум Стоев

Победителките в двете възрастови групи – Верда Фаредин (вляво) и Александра Атанасова

Над 220 участници в конкурса „Светлината в нашия живот“

Над 220 ученици от 48 училища и центрове за подкрепа за личностно развитие от Варна и още 28 населени места от цялата страна участват в конкурса „Светлината в нашия живот“. Той се организира от Народната астрономическа обсерватория с планетариум „Николай Коперник“ във Варна, съвместно с Регионалното управление на образованието и местната община по повод Международния ден на светлината (International Day of Light), който се отбелязва на 16 май.

Отличените участници са наградени на официална церемония в зала „Планетариум“ на НАОП – Варна.

Тази година Конкурсът бе включен в официалната глобална мрежа от събития на International Day of Light наред със стотици инициативи от целия свят. Той застава редом до световни образователни и научни събития, посветени на светлината и светлинните технологии.

„С голямо емоционално и творческо вдъхновение

участниците пресъздадоха ролята на светлината като символ на живота, прогреса, науката и човешката свързаност“, отбелязва директорът на НАОП – Варна, Свежина Димитрова.

Проектите на учениците са оценени по критерии за оригиналност, научна коректност, креативност и художествено въздействие от експертно жури в четири основни категории.

„Чрез своите проекти младите хора показваха, че светлината е не само природен феномен, но и двигател на човешкия прогрес – от астрономията и космическите изследвания до лазерната медицина, интернет комуникациите и съвременните технологии“, посочва Димитрова.

Акцент в инициативата е поставен върху ролята на светлината като символ на знанието, творчеството и надеждата. Това е и едно от основните послания на International Day of Light – науката и образованието да вдъхновяват младите хора да бъдат активни създатели на бъдещето. **АЗ-БУКИ**

Снимка НАОП „Николай Коперник“ – Варна

Исторически успех за България на Regeneron ISEF

Никола Веселинов от XI клас в Софийската математическа гимназия печели Голямата награда за млад учен и първо място в категория „Математика“

Стела МАРИНОВА

С проекта си „Разрешимост на уравнения в елементарни функции“ Никола Веселинов от XI клас в Софийската математическа гимназия „Павел Хилендарски“ завоюва исторически успех за България от участията на страната ни в Международния панаир на науката и инженерството – Regeneron ISEF.

Най-големият конкурс за гимназисти в света, свързан с наука и инженерство, се проведе от 9 до 15 май във Финикс, Аризона, а седемнадесетгодишният български талант спечели Голямата награда за млад учен на стойност \$75 000 и зае еднолично първото място в категория „Математика“, което му носи още \$6000.

Никола е удостоен и с две специални награди. Той заслужи първата награда на МАΘ – американско почетно общество за ученици и студенти, и парична премия от \$1500. Отличен е и с втора награда и премия от \$1000 от American Mathematical Society – най-уважаваната професионална организация в сферата на математиката.

Научен ръководител на Никола Веселинов е Мирослав Маринов. Тяхната работа засяга представимостта на мероморфни функции като композиция от елементарни функции. Никола описва нова теорема в математиката.

„Тазгодишното ни участие премина великолепно. Това е най-големият успех за България на Regeneron ISEF. Надграждаме най-доброто ни представяне от миналата година, когато Александра Петкова спечели първа награда в категория „Физика“ и наградата на името на Хауърд Робърт Хорвиц за фундаментална наука“, споделя пред „АЗ-буки“ ръководителят на българските участници в САЩ д-р Константин Делчев от Института по математика и информатика – БАН.

В САЩ ръководителят на родните състезатели обсъжда със свои колеги от други държави и как техни представители да могат да участват в Лятната школа по математика на българския институт. „Като ръководители, по време на подобни състезания планираме как да подобрим средата и как да продължим да развиваме работата с надарени ученици“, обяснява събеседникът ми.

Д-р Делчев допълва, че страната ни има най-големи успехи в областта на математиката, сред които е и проектът на Никола. „Още през 2013-а, когато за първи път участвахме в ISEF, се представихме с два математически проекта. И двата бяха наградени от American Mathematical Society. Имаше огромно реноме

Снимка „Панаир на науката и инженерството“

„Бих искал да благодаря на ментора си Мирослав Маринов както за предложението за тема на проекта, така и за помощта през цялото време – както по време на участието ми в Лятната изследователска школа, така и при всички следващи конкурси, панаири и участия в състезания“, казва през „АЗ-буки“ Никола Веселинов.

Младият учен изказва благодарност и на д-р Константин Делчев, на Ученическия институт по математика и информатика (УЧИМИ), на д-р Евгения Сендова, на учителя си по математика в СМГ Анатоли Грънчаров, както и на всички свои познати и приятели от УЧИМИ, които са го подкрепяли до момента. Младецът отбелязва и ролята на Националната програма „Образование с наука“ и спонсориращите организации, които финансират участието на българските ученици.

„От училище също получих много поздравления. Благодарен съм за цялата подкрепа, както и за това, че от училище се насърчава не само участието в състезания, а и правенето на научни изследвания“, отбелязва Никола.

като държава с отлични математици. Това е областта, в която сме признавани най-много, когато става дума за научни панаири като ISEF и Европейския конкурс за млади учени (EUCYS)“, посочва д-р Делчев.

Той допълва, че успехите на младите таланти през последните години са благодарение на дългогодишната подкрепа на научни центрове като Института по математика и информатика към БАН, както и на консорциума

от организации, които подкрепят учениците да развиват своите интереси.

Събеседникът ми отбелязва, че през последните години младите ни учени постигат международни успехи и в други области, сред които са физиката и биологията. Два от проектите, с които през септември България ще участва в Европейския конкурс за млади учени, имат силна биологическа компонента. Проектът на Божидара Пухалева е биоинфор-

матически, а на Мелих Осман – в сферата на ботаниката.

„Немалки заслуги за развитието на областта имат Институтът по биология и имунология на размножаването „Акад. Кирил Братанов“ – БАН, където Десислава Абаджиева работи изключително ползотворно, и Биологическият факултет към Софийския университет „Св. Климент Охридски“ с декан доц. Любен Загорчев“, посочва д-р Делчев.

Ученическият институт има по-голяма сигурност за развитие на дейностите си в областта на математиката и информатиката. Стабилното финансиране по Националната програма „Образование и наука“ дава възможност по нея да бъдат провеждани научни конкурси, които се фокусират и върху професионални гимназии и хуманитарните науки. „Очакваме след време да имаме участници в най-големите състезания и по тези дисциплини“, казва д-р Делчев.

Никола и вторият ни представител Стефан Куюмджиев от XII клас в ПМГ „Васил Друмев“ – Велико Търново, работят и с подкрепата на Ученическия институт по математика и информатика (УЧИМИ) и на Института по математика и информатика – БАН.

Вторият компонент за успехите ни е активната алумни мрежа. Д-р Делчев отбелязва, че Мирослав Маринов, който е ръководител на Никола, е бивш състезател и в момента се занимава и с олимпийска математика,

Стефан Куюмджиев пък работи по проекта си Per-Axis Weight Deltas for Frequent Model Updates с Радостин Чолаков, който е двукратен участник на ISEF и в изследователската школа за ученици Research Science Institute и EUCYS. Ученикът от Велико Търново предлага нов начин за оптимизиране на големите езикови модели както като зареждане и обем, така и като точност. Разработката е представена с доклад миналата зима и на NeurIPS – една от най-силните конференции в сферата на изкуствения интелект.

Третият ни представител на Regeneron ISEF е дванадесетокласничката Божидара Пухалева от Софийската математическа гимназия. С проекта A Machine Learning Pipeline for Gene Regulatory Network Inference: A Case Study on Protamines тя е първият български участник в категория „Биомедицина и здравни науки“. Нейната разработка се фокусира върху гени-те, регулиращи експресията на протамини с важно значение за репродуктивното здраве, и е подкрепена от Института по биология и имунология на размножаването „Акад. Кирил Братанов“ – БАН.

Божидара и Стефан са двама от представителите на България на Европейския конкурс за млади учени (EUCYS 2026).

„Железният полк“ събра Кюстендил

Снимка Авторът

Особено въздействаща е празничната програма с участието на ученици от ОУ „Проф. Марин Дринов“

Северина ДИМИТРОВА

Силна емоция, патриотичен дух и преклонение пред героите на България изпълниха сцената на Общинския театър – Кюстендил, по време на тържествения концерт-спектакъл и официалната церемония по награждаването в областния конкурс „Железният полк“. Събитието, организирано от Народно читалище „Генерал Владимир Заимов 2013“ под патронажа на кмета на Община Кюстендил, се превърна в истински празник на историческата памет и българския дух.

Инициативата бе посветена на 140-годишнината от създаването на 13-и пехотен Рилски полк – легендарния Железен полк, останал в историята като символ на смелост, чест и безрезервна любов към Родината. Именно паметта за подвига на българските воители вдъхнови десетки млади хора от област Кюстендил да се включат в Конкурса със свои творби.

Общо 125 ученици представиха литературни произведения, рисунки и проекти, посветени на героизма на българските воители. Всяка рисунка, стихотворение, есе или разказ носеше силно послание за признателност към подвига на героите и превърна конкурса в истински урок по родолюбие. Чрез своя талант и отношение към историята младите участници доказаха, че паметта за героите не избледнява, а продължава да живее и да вдъхновява новите поколения.

Особено въздействаща бе и празничната програма с участието на ученици от ОУ „Проф. Марин Дринов“. С музика, слово и емоционални изпълнения децата успяха да развълнуват публиката и да създадат атмосфера, изпълнена с гордост, признателност и патриотичен дух.

В подготовката на концерт-спектакъла участваха Офелия Георгиева – ръководител и сценарист, Слава Соколова – ръководител на вокална група „Звънче“, Изабела Зарева – ръководител на мажоретния състав, както и Венцеслав Илчев, който бе не просто водещ на церемонията, а човек, вложил сърцето и душата си в каузата и в подкрепата към всяко дете на сцената.

Залата на театъра бе изпълнена с ученици, родители, учители, общественици и гости. Сред официалните гости бяха Димитър Велинов – председател на Общинския съвет – Кюстендил, Николай Дочев – заместник-кмет на община Кюстендил, Валентин Дебонички – директор на Регионалния исторически музей – Кюстендил, и приятели на читалището.

По време на церемонията бяха връчени специални отличия от партньорските институции, както и награди за класираните участници в различните категории и възрастови групи. Грамоти получиха и училищата с най-активно участие в конкурса.

Организаторите подчертаха, че конкурсът „Железният полк“ отдавна е надхвърлил рамките на творческа инициатива и се е превърнал в кауза, която съхранява историческата памет и възпитава уважение към героичното минало на България.

Предстои и издаването на специален сборник с литературните творби на участниците. В него ще бъдат събрани стихотворения, есета и разкази на деца и младежи от област Кюстендил – свидетелство за живата връзка между младото поколение и българската история.

„От Народно читалище „Генерал Владимир Заимов – 2013“ вече работим по осигуряване на финансиране за реализирането на изданието, което ще остане като траен знак, че духът на Железния полк продължава да живее чрез таланта, паметта и родолюбието на децата на Кюстендил“, обяви председателят на читалището Цветомира Маринова.

Пет нови професии в област Велико Търново

От новата учебна година всички училища в региона ще преминат в едносменен режим на работа, казва началникът на РУО Здравка Минчева

Дуляна КОЧЕВА

Пет нови професии са предложени в държавния план-прием в област Велико Търново от новата учебна 2026/2027 г., съобщава пред „Аз-буки“ началникът на Регионалното управление на образованието във Велико Търново Здравка Минчева. По думите ѝ областта вече работи по новия списък на професиите в професионалното образование, а новите специалности са съобразени с потребностите на пазара на труда и интересите на учениците.

Сред новите предложения е специалността „Организиране на събития“ в Професионалната гимназия по туризъм „Д-р Васил Берон“ във Велико Търново. В Професионалната гимназия по аграрни технологии „Цанко Церковски“ в Павликени ще се изучават „Мениджмънт и икономика“ и „Автомобилна техника и мехатроника“, а в Професионалната гимназия по транспорт „Васил Друмев“ в Стражица се открива специалността „Електронна търговия, маркетинг и реклама“. В село Камен пък се възстановява професията „Стопанисване на горите“, която не е предлагана от години.

Според Здравка Минчева тенденцията е все повече училища да се ориентират към специалности с практическа насоченост и добра възможност за реализация след завършване. Именно това е и водещият фактор при избора на учениците, а не толкова формата на обучение. По думите ѝ интересът към дуалното обучение намалява, като една от причините е трудното осигуряване на реална работна среда за по-голям брой ученици.

Акцент в приема за новата учебна година остават и технологичните специалности. Според Минчева в областта вече има традиции в обучението, свързано с изкуствения интелект и софтуерните технологии. Промяната сега е основно в наименованията на професиите.

„Досега специалността беше „Програмиране на изкуствен интелект“, а сега вече е „Разработка на софтуер“. Това не са нови специалности за областта, а по-скоро актуализирани наименования“, обясни тя. Такива паралелки се предлагат в Природо-математическата гимназия във Велико Търново, в СУ „Георги Измирлиев“ и в ПГЕЕ „Михаил Ломоносов“ в Горна

Снимка Личен архив

Здравка Минчева, началник на РУО – Велико Търново

Оряховица.

По думите на началника на РУО през последните години училищата в региона са направили сериозна крачка към модернизиране на образователната среда чрез изграждането на STEM центрове. Към момента в областта вече са открити 50 такива технологични центъра, а още 31 предстои да бъдат въведени в експлоатация. Общата стойност на инвестициите е около 8,264 млн. евро.

„Когато учениците могат да работят практически, да експериментират и да „пипнат“ това, което учат, интересът им е значително по-голям. Дори остават след часовете, за да работят в STEM средата“, посочи Минчева.

Центровете са изградени според профили и професионалните направления на съответните училища. В професионалните гимназии има модерни кухни, кабинети за рекламна графика, роботика, киберфизични системи, 3D принтиране и зелени технологии.

Сред мащабните примери е STEM центърът в СУ „Георги Измирлиев“ в Горна Оряховица, който обединява роботика, математика, природни науки и устойчиво развитие.

По думите на началника на РУО част от училищата вече използват STEM базата активно във всекидневния учебен процес, а други предстои официално да открият новите си центрове

до началото на следващата учебна година. Някои от директорите дори планират откриването да съвпадне с 15 септември.

Друг важен акцент в образователната система на областта е преминаването към едносменен режим на обучение. От следващата учебна година всички училища във Велико Търново вече ще работят само в една смяна.

„Това беше сериозен приоритет и вече е постигнато“, заяви Здравка Минчева.

По думите ѝ последното училище, което преминава към едносменен режим, е ОУ „Св. Патриарх Евтимий“ във Велико Търново. Въпреки че училището все още има нужда от нов физкултурен салон, вече е създадена организация обучението да се провежда само преди обяд.

Въпреки подобрената материална база системата продължава да изпитва недостиг на педагогически кадри, особено по математика и природни науки. По думите на началника на РУО понякога се налага да бъдат привлечени пенсионирани преподаватели, както и студенти от Великотърновския университет.

„Има млади учители и това е много положителна тенденция. Имаме студенти, които още преди да завършат, вече преподават в училищата“, допълва Минчева.

Преди броени дни
врати отвори и новият
STEM център по природни науки
в Спортното училище
„Георги Живков“ във
Велико Търново.
Там науката среща
въображението,
а знанието
се превръща
в откритие

Снимка Спортно училище „Георги Живков“ – Велико Търново

Докато в много училища у нас все още се говори за бъдещето на образованието, в СУ „Панайот Волов“ вече го изграждат. Там учениците не просто учат уроци, а разработват умни технологии, формулират екологични решения, участват в научни проекти и превръщат идеите си в реални прототипи. А от следващата учебна 2026/2027 г. училището ще направи поредна голяма крачка напред, откривайки първата в област Шумен професионална паралелка по роботика.

Дуляна КОЧЕВА

Не можем да стоим отстранени и да гледаме как бъдещето ни подминава. Роботиката, дигиталните технологии и изкуственият интелект вече са част от живота и децата трябва да бъдат подготвени именно за този свят“, казва пред „Аз-буки“ директорът на СУ „Панайот Волов“ в Шумен Росина Инджева.

Именно тази визия превръща училището в едно от най-разпознаваемите и бързо развиващи се в региона. Само за няколко години броят на учениците е нараснал от 750 на 910, а интересът към професионалните паралелки продължава да се увеличава.

„Този ръст се дължи на средата, която сме създали, на силния педагогически екип и на обучението, което е насочено към реалния живот и уменията на бъдещето“, подчертава моята събеседничка.

В гимназиален етап училището вече развива обучение в областта на дигиталните изкуства, графичния дизайн и информационните технологии. А от есента към тях ще се присъедини и новата специалност „Роботика“. Решението не е случайно. Още от 2017 г. в училището функционира клуб по роботика, който постепенно се разраства до три клуба заради огромния интерес на учениците. И резултатите вече са впечатляващи.

Ученици от СУ „Панайот Волов“ разработват саморазграждаща се опаковка от водорасли, интелигентни чорапи за хора с деменция, бял бастун за незрящи, който предупреждава за препятствия, както и специален шлем за пожарникари, който следи нивата на кислород и сигнализира при опасност.

„Това са деца, които не просто учат теория. Те мислят как чрез технологиите могат да решават реални обществени проблеми“, обяснява директорката.

Проектите са разработени в рамките на клубовете по роботика, а много от тях вече имат потенциал за патентоване. Според екипа на училището именно това е естественото продължение на обучението – то да прерасне от извънкласна дейност към професионална подготовка.

„Интересът на учениците е траен и истински. Те идват с идеи, искат да експериментират, искат да създават“, казва Инджева.

Съвсем скоро предстои да отвори врати и новият STEM център на шуменското СУ „Панайот Волов“. Той ще включва зони за дигитални проекти, 3D принтиране и прототипиране, звукозаписно и фотостудио, специализирани пространства за презентации и работа по интердисциплинарни проекти.

„Искаме учениците да могат да преминат през целия процес – от идеята до реализацията и нейното представяне“, обяснява директорът.

Освен към технологиите училището е силно насочено и към екологичното образование и социално-емоционалното развитие на децата. Настоящата иновация на училището носи името „От вътре навън“ и поставя акцент върху изграждането на устойчиви навики, емоционална интелигентност и грижа към природата.

„Първо искаме учениците да погледнат навътре към себе си, да развият социално-емоционалните си умения, а след това да изградят отношение към света около себе си“, пояснява моята събеседничка.

Снимки СУ „Панайот Волов“ – Шумен

Децата се включват с желание и ентузиазъм в различни инициативи

От роботика до екопроекти и социални каузи

СУ „Панайот Волов“ в Шумен превръща учениците в изобретатели, лидери и създатели

Росина Инджева, директор:

„Работим на едносменен режим и това ни дава възможност да развиваме пълноценно заниманията по интереси. Учениците ни се занимават с наука, спорт, театър, кино, дебати, роботика и още десетки дейности. Опитваме се да ги откъснем от телефоните и да ги провокираме към реално общуване, работа в екип и споделени преживявания. За нас училището трябва да бъде общност, а не просто място за учебни часове.

Точно затова най-много ни отличава нашите ученици, защото тук те получават не само знания, а и възможност за личностно развитие, за изграждане на лидерски умения и увереност.

За нас е важно децата да бъдат пълноценни хора, а не просто ученици с добри оценки. Затова създаваме среда, в която могат да творят, да експериментират и да откриват своя потенциал.“

В часовете винаги е интересно

В училището функционират над 40 клуба по интереси – от театър, дебати и кино до „Екоприключения“, „Забавна химия“ и роботика. Част от децата сами отглеждат растения в екологична градинка, други строят къщички за птици заедно с родителите си, а трети разработват екообразни препарати и научни проекти.

Един от последните ученически проекти дори печели право да бъде публикуван в научно списание на БАН. Разработката представлява екологичен препарат за пране, който не замърсява водата.

Особено впечатляващ е и подходът към училищната среда. Във фоайетата има шах, бiliarд, джаги и пространства за разговори, а в двора – фитнес площадка, тенис маси и класни стаи на открито. Целта е учениците да бъдат откъснати поне за малко от мобилните телефони и да общуват помежду си.

Сериозно внимание се отделя и на учителите. Средната възраст на педагогическия екип е под 50 години, а младите преподаватели преминават през специална едногодишна програма за наставничество. Участват и в редица обучения и курсове за повишаване на квалификацията си.

„Подбираме много внимателно хората, които стават част от нашия екип. Търсим мотивирани учители, които искат да се

усъвършенстват и да развиват своите ученици“, обяснява директорката.

Преподавателите участват в национални и международни обучения, конференции и образователни форуми, а част от тях вече са преминали специализации в ЦЕРН и космическия лагер Space Camp в Турция. Но може би най-голямото признание за училището идва от самите ученици. Част от завършилите вече са се върнали като учители именно в СУ „Панайот Волов“.

„Това е най-голямото доказателство, че сме успели да създадем общност, към която децата искат да принадлежат“, казва Росина Инджева.

Вероятно точно в това се крие истинската сила на училището – не само в модерните технологии, иновациите и STEM проектите, а в уменията то да се превърне в място, където учениците мечтаят, създават и вярват, че могат да променят света.

Атмосферата в училището остава силно впечатление – модерна, динамична и различна от традиционната представа за класна стая. В коридорите се чуват разговори за проекти, идеи и предстоящи състезания, а учениците често остават в училище и след часовете, за да работят по свои разработки или да участват в клубовете по интереси.

„Най-важното е, че децата идват с желание. Те усещат училището като свое

място – място, където могат да бъдат себе си, да творят и да бъдат чути“, завършва директорката.

Успехите на учениците далеч не се изчерпват само с проектите и състезанията. В училището се наблюдава и все по-устойчива тенденция – младите хора избират да останат и да се развиват в България. По думите на Росина Инджева едва малка част от възпитаниците продължават образованието си в чужбина, докато повечето избират български университети – от техническите висши училища във Варна и Русе до Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Академията на МВР и Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“.

Особено силна е връзката между училището и бизнеса в региона. Шумен се развива като индустриален център, а компаниите все по-често търсят млади хора с умения в областта на автоматизацията, програмирането и роботизираните системи. Именно затова в СУ „Панайот Волов“ виждат професионалната паралелка по роботика не просто като нова специалност, а като реален мост между училището и бъдещите професии.

„Нашите ученици трябва да бъдат подготвени за света, който вече идва – свят на технологии, иновации и непрекъсната промяна“, категорична е Инджева.

НОВО ИЗДАНИЕ НА „АЗ-БУКИ“

Написаното остава. Пиши правилно!

101 езикови бележки

Книжката съдържа 101 езикови бележки, публикувани в рубриката „Написаното остава. Пиши правилно!“. Идеята за кратки езикови бележки по интернет се ражда преди повече от 10 години в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ и така се основава Интернет справочникът „Написаното остава. Пиши правилно!“ (електронно периодично издание на Института за български език с научнопопулярен характер). По същото време идва и предложението от страна на Националното издателство за образование и наука „Аз-буки“ бележките да се публикуват всяка седмица във вестник „Аз-буки“.

Поръчайте
в издателството

☎ 0700 18466

🌐 www.azbuki.bg

5,11 евро / 10 лева

Бургаските училища в надпревара за гимназисти

Двудневна панорама на средното образование
представя най-актуалните специалности
като „Киберсигурност“ и „Дигитален дизайн“

Снимка: Пресцентър на Община Бургас

Сред новите специалности е „Киберсигурност“, предлагана от СУ „Йордан Йовков“

Дона МИТЕВА

Избери днес. Успей утре“ – под това мото преминава тазгодишната Панорама на средното образование в Бургас. По традиция домакин на утвърдената инициатива, която събира ученици, родители и представители на гимназии и средни училища от града и региона, е Бургаският свободен университет. Домакинството е част от последователната ангажираност на Университета към образователната среда в региона и към изграждането на устойчива връзка между училищното и висшето образование.

Целта на събитието е да подпомогне кариерното ориентиране на учениците от VI и VII клас чрез предоставяне на достъпна, актуална и структурирана информация за образователните възможности в града и региона.

Начало на събитието дадоха заместник-кметът по образование, здравеопазване, социални дейности и младежки политики Михаил Ненов, началникът на РУО – Бургас, Валентина Камалиева и ректорът на БСУ проф. Милен Балтов.

„Всяко дете ще има възможността да се развива напред, за да градим активно общество в Бургас. Благодаря на всички, че заедно обединихме усилия през последните месеци да сме сигурни, че ще предложим на нашите кандидат-гимназисти най-новите и актуални професии и профили, които ще начертаят тяхното бъдеще след средното образование“, посочи Камалиева на откриването.

Близко 4000 седмоласници предстои да изберат къде да продължат да учат след завършване на основното образование. Приемът за следващата учебна година ще се реализира в 16 професионални гимназии, 7 профилирани гимназии (две от тях частни), 26 средни училища (едно частно), 3 обединени училища, Националното училище за музикално и сценично изкуство „Проф. Панчо Владигеров“ – Бургас, и Спортното училище „Юрий Гагарин“ в областния град.

Посетителите на Панорамата имаха възможност да се запознаят с иновативни специалности, съвременни професионални направления и перспективи за развитие, както и да получат консултации за избор на подходящо обучение в гимназиален етап.

По думите на Валентина Камалиева държавният план-прием тази година е съобразен както с интересите

на учениците, така и с нуждите на бизнеса и пазара на труда в региона. Тя подчерта, че все по-голям акцент се поставя върху дигиталните технологии, инженерните професии и практическото обучение.

Сред основните акценти на Панорамата са новите специалности и паралелки за следващата учебна година. В 11 училища в областта се въвеждат изцяло нови професии и направления. Паралелно с това седем училища в област Бургас предлагат за първи път обучение по нови профили.

Сред новите специалности са: „Киберсигурност“; „Информационна инфраструктура“; „Дизайн на дигитални и печатни медии“; „Дигитален дизайн“; „Кетъринг и организация на събития“; „Автоматизация и софтуерни технологии, електрооснабдяване и електрообзавеждане“.

Дуалното обучение остава сред приоритетите, като за VIII клас са планирани паралелки в пет училища в областта. Обучение чрез работа се въвежда в ПГ по компютърно програмиране и иновации в Бургас по професия „Интелигентни системи“, в СУ „Константин Петканов“ в областния град въвеждат професия „Спедиторски услуги“, в СУ „Иван Вазов“ – професиите „Асистиране в денталната медицина“ и „Балнеологични и възстановителни процедури“, в ПГ по туризъм „Проф. д-р Асен Златаров“ – професия „Готварство“, в Професионалната техническа гимназия – професия „Индустриален дизайн и технологии“.

Организаторите на форума отчетоха, че Панорамата продължава да е едно от най-важните събития за кандидат-гимназистите в региона, тъй като дава възможност на учениците и родителите да направят информиран избор за бъдещото образование и професионално развитие.

През март в Бургас се проведе и форума „Избирам да уча в България“, който представи новите специалности и възможности за обучение както във висшите, така и в средните училища в Бургас пред стотици ученици и родители от града и региона. В събитието участваха общо 16 университета от България и над 20 училища от община Бургас.

Изложението бе реализирано със съдействието на Община Бургас, Центъра за подкрепа за личностно развитие, Центъра за кариерно развитие, Central Park Burgas. Инициативата е насочена към професионалното ориентиране на младите хора и към насърчаването на висшето образование в България.

Денят, който ни напомня кои сме

Празникът на Кирил и Методий за първи път е отбелязан в Пловдив преди 175 години

Страницата подготви
Диляна КОЧЕВА

Денят на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност 24 май е един от малкото празници, които обединяват българите, независимо къде се намират по света. Ден, свързан не с военни победи и политически събития, а с буквите, знанието и духовността. За стотиците хиляди българи зад граница той остава най-силната връзка с родния език и култура. А българските неделни училища по света всяка година организират тържества, за да пазят жив спомена за празника сред новите поколения. Но кога започва почитането на славянските първоучители и как 24 май се превръща в общонароден празник?

Паметта на Кирил и Методий се почита още от IX век, когато църквата канонизира двамата братя за светци. От XIII в. към празничния църковен календар е прибавен денят 11 май за общ помен на Светите братя, а делото им се възприема като символ на правото на народа ни да има свой език, училище и култура.

През Възраждането под влияние на европейския Ренесанс изплува споменът за славянските просветители. Паисий Хилендарски им посвещава отделна глава в „История славяноболгарская“, а Васил Априлов издава през 1841 г. пламенната полемична творба „Българските книжници, или на кое славянско племе собствено принадлежи кириловската азбука“.

Голяма е радостта, която доставя на българските деца издаденият от Георги Бусилин през 1844 г. „Български буквар“, в който за пръв път са поместени ликовите на Кирил и Методий. Тях избира за свои покровители основаното през 1850 г. Пловдивско класно училище. През 1851 г. по инициатива на Найден Геров се провежда първото честване на Светите братя като училищен празник. През 1857 г. празникът е честван и от българската колония в Цариград. Оттогава денят 11 май се превръща постепенно в общонароден празник.

Една година по-късно Йоаким Груев – учител и

книжовник, определя насоката на празника като училищен. Той отправя покана към всички училища по българските земи за тържественото му честване. Примерът на пловдивчани е последван от учителите и учениците от Стара Загора, Сопот, Русе, Свищов и Копривщица. Постепенно 11 май от чисто училищен празник се превръща в общонароден, като израз на нарасналото национално самосъзнание, символ на престижа на българското училище. Неговата цел е не само да прослави буквите, а да служи като мощен инструмент за еманципация от гръцката патриаршия и чуждото владичество. Той доказва правото на българите да имат своя културна автономия.

През 1892 г. изтъкнатият писател и общественик Стоян Михайловски създава химн в прослава за делото на Кирил и Методий, а през 1901 г. композиторът Панайот Пипков написва музика към текста. Химнът звучи и днес като израз на непреходните демократични традиции в образованието и възпитанието на младите поколения.

След Освобождението празникът се утвърждава като ден на българското образование и книжовност. С въвеждането на Григорианския календар през 1916 г. датата се измества на 24 май, който се превръща в официален Ден на българската просвета и славянската писменост. Започва да обединява учители, ученици, учени и творци около идеята, че духовността е основа на държавността и напредъка.

В по-ново време 24 май придобива още по-широк смисъл. Напомня за приноса на България в разпространението на писмеността. Празник, който прославя училището, културата, знанието и духовната памет на народа.

На 31 декември 1980 г. папа Йоан Павел II отрежда заслужено място на Светите братя в историята на християнската цивилизация, като ги обявява за небесни съпокровители на Европа заедно със св. Бенедикт.

След 1990 г. празникът се затвърждава като официален държавен, а от 2021 г. официалното му име е „Ден на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност“.

24
МАЙ

Ден на светите
братя Кирил и
Методий,
на българската
азбука, просвета
и култура
и на славянската
книжовност

Духът на класната стая от Възраждането

Снимки НМО – Габрово

Как ли е изглеждало училището преди два века? Какъв е бил учебният процес без тетрадки, таблети и цветни учебници? Имало ли е звънец и чинове като тези, които познаваме днес? Отговорите на тези въпроси могат да открият посетителите на Националния музей на образованието в Габрово, където възстановките на килийно и взаимно училище връщат децата назад във времето.

„Докато по-възрастните усещат носталгия и преклонение пред предците ни, децата буквално докосват магията на буквите“, разказва директорът на Музея Любка Тинчева.

Възстановката на килийното училище пренася в епохата, когато образованието е било изцяло свързано с църквата и оцеляването на вярата. Стаята е скромна, с ниски миндери, покрити с черги, и огнище в ъгъла. Вместо учебници децата са ползвали църковни книги

– Часослов (На-уствница), Псалтир и Апостол.

„Тъй като хартията е била лукс, се е пишело с въглен върху кора от дърво или със стило върху пинакиди – дъсчици, намазани с восък“, обяснява Тинчева. Учителят, който

обикновено е бил монах или свещеник, е обучавал всяко дете индивидуално. „Основната цел е била момчетата да се научат да четат църковните текстове и да помагат по време на служба“, допълва още тя.

Взаимоучителните табли-

ците, окачени по стените в Музея, разкриват строгата организация, при която по-напредналите ученици, наричани още показватели, са обучавали останалите.

Тинчева разказва, че пристъпили в тихата ода на килийното училище и във „взаимното“ школо на Неофит Рилски, децата остават поразени, когато видят как техните връстници от Възраждането са се учили да изписват първите букви с пръст върху чинове с пясък.

„Докосвайки калема, таблата и перото, узнават, че в ония времена думите „учител“ и „училище“ са били свети за българите“, посочва още тя. По думите ѝ в Музея младите хора откриват кое е онова свещенодейно тайнство, подтикнало тогавашните ученици към добродетелност, учение и мъдрост, и разбират, че макар и под робство, по образование българите не отстъпват на останалия европейски свят.

Интервю с директора на Националния музей на образованието на стр. 17

Снимки БТА

Човек трябва да живее със словото, за да може в няколко изречения да ти разкаже история, която да се впише в теб и да те следва дълго. Разказите на Йорданка Белева те прилъзват. Вкарват те в тъмното, удрят те в слънчевия сплит и след това те оставят да се съвземаш сам. И не можеш да си поемеш въздух. Това не е литературен талант, а мистика.

Йорданка Белева е родена в Тервел, завършила е „Българска филология“ в Шуменския университет и е доктор по библиотечно-информационни науки.

Автор е на стихосбирките „Пеньоари и лагии“ и „Пропуснатият момент“ и на сборниците с разкази „Наморската височина на любовта“, „Ключове“ и „Кегер“. През 2021 г. излиза и дебютната ѝ детска книга „Баба Дрямка“.

За сборника „Таралежите излизат през нощта“ печели Националната литературна награда „Йордан Радичков“ през 2022 г. Нейни текстове са преведени на осем езика, сред които английски, немски, френски и арабски.

В края на 2025 г. излезе най-новата ѝ книга с кратки разкази – „Божията милост“.

Разговора води
Емил СПАХИЙСКИ

– Често казваме, че азбуката е началото. Къде в нея свършва ролята на знака и къде започва духът?

– По-скоро бих ги свързала, вместо да ги разделям, защото азбуката е и знак, и дух, духовен знак. Дух и знак като успоредни прави, които красиво се пресичат в писаното слово на човека.

– Буквите код за оцеляване ли са, или просто инструмент за подреждане на мисълта?

– За мен буквата е магията, която променя смисли, размества светове, обръква и подрежда. Анатомията на думите, без които не можем.

– В творчеството Ви всяка дума изглежда внимателно претеглена. Каква е метафизичната разлика между буквата (като чиста форма) и думата (като съдържание)? Може ли една-единствена дума да побере цяла съдба?

– Сама по себе си, буквата е просто знак, но ние, хората, го пълним със звук, съдържание, смисъл, асоциация, памет. Разликата между това да изпишеш „да“ или да размениш буквите, така че да се получи „ад“, може би е най-краткият отговор дали една дума може да побере цяла съдба.

Имам разказ, който е озаглавен „Цената на буквата“, и в него съдбата на персонажите се променя заради неправилно предадено съдържание на пощенска телеграма: изречението „Вечен е“. Телеграфистката изписва като „вече не“ и слага край на една драматична любов.

Буквата винаги е била само инструмент и затова е важно в чии ръце попада. Да се надяваме, винаги да е в ръцете на грамотния човек.

– Казват, че народът е „невидим“, докато не бъде описан. Каква е връзката между нашата идентичност и кирилицата? Оформя ли писмеността начина, по който се чувстваме като българи?

– Съмнявам се, че всичко е невидимо и не съществува, докато не бъде описано. Много човешки съдби са останали само в устната реч, в предписания период и въпреки това ги е имало, знаем за тях.

В този смисъл, българският народ е имал своята идентичност и преди кирилицата, имали сме писменост и преди нея, но кирилицата е официализирането на нашата идентичност, заявяването ни в света на духовността, в писменото творене на памет.

Кирилицата е нашият запазен символ, оцелял през вековете. Нашата оригиналност, паспортът ни за легитимиране сред другите. Кирилицата без съмнение е повод да бъдем горди, но бих казала, че само това не е достатъчно.

Стремя се да избягвам онези шовинистични приповдигнати настроения, трапезния патриотизъм, дори се срамувам всеки път, когато попадна на тяхна демонстрация.

Да, писмеността е начин да се чувстваме българи, но да не забравяме, че писмеността, в частност кирилицата, е само визуален код, който да бъде разпознат измежду многото кодове. Затова гордостта да си българин, не би трябвало да идва от кирилицата сама по себе си, а от високите постижения на писателите.

24
МАЙ

Ден на светите
братя Кирил и
Методий,
на българската
азбука, просвета
и култура
и на славянската
книжовност

Снимка Яна Лозева

Йорданка Белева, писателка и поетеса:

Буквата е инструмент и важно е в чии ръце попада

Кирилицата е световна именно заради писателите, които пишат на нея. Но и заради всички, които четат на кирилица

Никога не съм приемала определението за малък език и малка литература, за литература, написана на малък език – не числеността на ползвателите на един език го правят голям или малък. Всеки един език е вселена, но не всеки език е световен – и само писателите са тези, които разрушават физическите граници.

Кирилицата е световна именно заради писателите, които пишат на кирилица. Но и заради всички, които четат на кирилица.

– Къде в писането свършва личната болка и къде започва литературата?

– В литературата всичко е лично. Писането е може би най-дълбокото субективно пространство, в което някой се гмурка, докато чете, за да изплува този, който пише. И доколкото е така – писането е и мисия, и терапия.

За мен писането винаги е било начин да давам

на другите – утеха, възможност да чуят себе си през твоя глас, лекарство. Дали заради белотата на листа и тази на зимата, но винаги съм склонна да обединя в обща метафора писането и снега. Пред очите ми изниква човек, чиято къща е затрупана от обилен снеговалеж. И тук идва фигурата на този, който първи ще се осмели да мине през плътността на снега и с тялото си ще пропраща път за другите.

Именно това е писателят – този, който топи снежинките една по една, стопля цялата зима и те оставя да стъпваш в отпечатъците от неговите стъпки.

За да ти каже, че не си сам, че някой вече е вървял по този път преди теб. Че всичко под небето вече се е случило и светът не започва и не свършва с теб. Писателят идва да ти каже – всяко затрупване е от липса на човешка топлина, този сняг ще се стопи, ще дойде друг – не оставай без топлина.

Независимо как определяме писането – като мисия или терапия, не трябва да забравяме, че то е преди всичко отговорност. Морална отговорност. Въпросите, които винаги съм си задавала, когато става дума за писане и за литература, са свързани с човешките права и с човешкото достойнство.

Например писателят често „експлоатира“ нечия болка, за да направи от нея красив разказ, но оправдано ли е това и акт на посегателство ли е? Ако приемем, че литературата е акт заради другите – дали всичко в тяхно име е оправдано? Писателят е особен вид престъпник, но не познавам по-красиво и по-смислено престъпление от писането.

– Ако срещнете Йорданка Белева като момиче, което тепърва започва да пише, какъв съвет бихте ѝ дали или премълчали?

– Ако ѝ дам съвети, ще вземе да ме послуша и

”

Независимо как определяме писането – като мисия или терапия, не трябва да забравяме, че то е преди всичко морална отговорност

сега няма да съм такава, каквато съм. А и доколкото познавам момичето, не би приело съвет от никого. Но точно тази опърничавост и дързост донесоха и самотата, и трудните пътища, чиито плодове ми се услаждат дори и днес или без чиято горчивина не мога. Аз съм творение на това дете и само мога да го прегърна и да му благодаря.

– Вие сте майстор на късия разказ. Това съзнателна съпротива срещу излишъка в света ли е?

– Човек трябва да пише с уважение към езика, но и към читателя. Разводняването при писането е обида към интелигентността и към времето на читателя. Но и към езика. Цитирам по памет апостол Павел, който ни учи, че предпочита пет разбрани думи вместо хиляди на неразбран език. В този смисъл – и пет сълзи са плач по някого.

Дълбочината на чувството не идва от количеството думи, а от усета и уменията да покажеш голямото чрез малкото.

– Нужно ли е образование по творческо писане в България? Може ли да се преподава „талант“, или се преподава само „хигиена на текста“?

– Творческото писане е по-скоро начин да пуснеш почерка си на състезание със самия себе си, за да ти се потвърди дали този почерк е твой, или е компилация от почерци на прочетени от теб автори. Да разбереш доколко е основателна претенцията за разпознаваемо присъствие в литературата.

– Кое е първото нещо, което бихте задраскали в ръкописите на учениците си по творческо писане?

– Аз съм много дребнав и заядлив редактор. Дразня се от повторения, от пилене на езикова и времева енергия, от неясноти, от тремавост в текста, от безсмислени описания.

„Опитай да го кажеш още по-кратко!“ е може би най-срещана реплика, която получават моите курсисти. Но усетя ли, че чета страници от талантлив автор, непременно ще направя така, че всички да разберат за него. Ще преливам в собственото му усещане за значимост и ще му повтарям, че е готов да полети.

– Какво остава от един народ, ако му отнемем книгите? Може ли една нация да съществува само в бита, без своята фикция?

– Много хубав въпрос! Зависи дали насилствено са отнети книгите на този народ, или народът, през опростачването си, се лишава от книгите и издига като ценности чалгата във всичките ѝ проявления.

Ако насилствено отнемеш книгите на един народ, той още по-силно ще се стреми към тях – ще ги създава, ще ги размножава и усилюва живота им. В този смисъл – дори да отнемеш книгите на един народ, не можеш да отнемеш фикцията му, вродената жажда за създаване, разказване и научаване на истории.

Въображението е най-мощната човешка сила и нито една (ре)волюция не е възможна без въобразените светове, които провиждаме за себе си и за човечеството.

АБВГДЕЖЗ
ИЙКЛМНО
ПРСТУФХЦ
ЧШЩЪЬЮЯ
абвгдежзи
йклмнопр
стуфхцч
шщъьюя

АБВГДЕЖЗ
ИЙКАМНО
ПРСТУФХЦ
ЧШЩЪЬЮЯ
абвгдежзи
йклмнопр
стуфхцч
шщъьюя

За българската форма на кирилицата

С проф. д-р Кристина Борисова, преподавател в Националната художествена академия в София, и художника и дизайнер Кирил Златков разговаряме за идентичност и самосъзнание, за графичното въздействие на буквите, естетиката на шрифта и за това колко важно е да пишем с българската форма на кирилицата.

Петя НИКОЛОВА

Ще познаете българската форма на кирилицата най-бързо и лесно, ако малкото „т“ се изписва като латинското „m“, малкото „и“ – като латинското „u“, малкото „п“ като латинското „n“. Ако използвате някоя от последните версии на операционната система iOS и пишете на кирилица. Ако сте запознати с официално патентования миналата година шрифт ЛИК на БТА, който се употребява не само от Агенцията, но е предоставен за свободно ползване на много публични институции. Сред тях са Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, Министерството на културата, Националният институт на правосъдието, Университетът за национално и световно стопанство. И също така, ако сте човек, който има сетива за естетиката. Независимо къде и в какво я открива.

Защо масово пишем и ползваме кирилица с т.нар. руска форма, където буквите са повече правоъгълни, с остри ръбове, а малките имат същата форма като големите, само че са умалени? Какво би ни мотивирало да се върнем към формата на нашите си букви и да я направим стандарт за държавните институции? И какво ще ни донесе това?

Потърсихме за коментар Кирил Златков – един от учредителите на инициативата „За българската кирилица“, майстор на шрифта, графичен дизайнер и художник, и проф. д-р Кристина Борисова – дългогодишен преподавател в катедра „Плакати и визуална комуникация“ и в магистърската програма „Калиграфия“ в Националната художествена академия в София. Тя е и част от екипа, създал под ръководството на доц. д-р Светлин Балездров, също преподавател, но по графичен дизайн, в НХА, шрифта ЛИК на БТА.

„Става въпрос за два вида букви, но не защото шрифтът е различен, формата и детайлите на буквите са различни, а защото структурата е различна. Това е проблем. В българската форма на кирилица има много повече разнообразие и изписването е много по-близко до ръкописните традиции от векове, включително и до латинския свят“, започва Кирил Златков.

В създадения с негово участие манифест на инициативата „За българската кирилица“, чрез който типографи и дизайнери апелират през 2014 г. за защита и популяризиране на автентичните графични форми на българските букви, отличаващи се от масово използваните с руска форма, ясно се посочва: „Българската кирилица се доближава като графичен ритъм, естетическо и функционално разнообразие на формите до латиницата. По своя характер тя се превръща в уникална графична система, част от нашата културна идентичност“.

Всъщност, както отбелязват специалистите по темата, включително и проф. Кристина Борисова, всичко тръгва от Петър I, който през 1708 г. прави

реформа с цел да опрости състава на руската азбука и да замени съществуващите църковнославянски шрифтове с образци, близки до европейските и подходящи за печат на светска литература.

В средата на XX век обаче в България се появява и развива различна гледна точка. Редовните букви започват да се различават от главните, придобиват горни и долни дължини, а някои от главните букви се видоизменят.

„Българската форма на кирилица е изключително важен въпрос не само за нашата национална идентичност. Тази форма е базирана на исторически образци, но съществено то е, че сами по себе си, буквите освен приносителя на информация въздействат и чрез графичното си изображение“, казва проф. Борисова.

И отбелязва, че ние четем текст и го разбираме, но освен информативния аспект, присъства и втори – графичен аспект. Всяка буква е съставена от определени елементи – съдържа кръгове, правоъгълници, квадрати, а цялостно това има отношение към хармоничните пропорции.

„Тоест, ако нещо е измислено и направено добре, освен че улеснява четенето, което никак не е без значение, то създава и подсъзнателно емоционално възприятие на шрифта. Това е изключително важно и смятам, че българската форма на кирилица притежава висока естетическа стойност“, отбелязва проф. Борисова.

„Нима това е малко?!“, възкликва Кирил Златков, когато го питам дали фактът, че нашата българска форма е по-красива, по-издържана и доставя естетическа наслада, е достатъчно основание да я използваме. Или пък искаме да си добавим още към националното самочувствие и идентичност.

„Идентичността не се дава в някакъв специален момент, в който например отивате на гише, поръчвате си идентичност и я получавате в количеството, в което сте я заявили. Това е много дълъг процес и специално процесите, свързани с писмеността, са измежду най-консервативните. Промените се случват бавно, понякога са необходими години и са видими само за хора, които ги следят отблизо“, пояснява Златков.

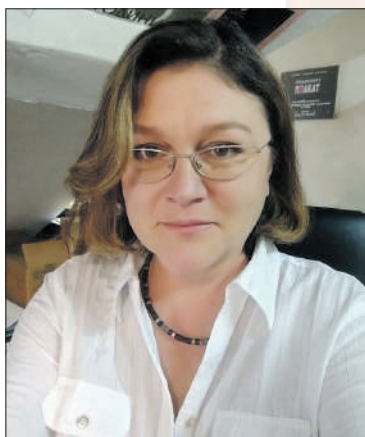
И защото е един от тези хора, които са съвсем вътре в процеса, а той не е спрял, убеждава ни в това и проф. Борисова, Кирил изразява своето отношение и към комуникацията по темата с държавните институции.

„Държавата не е лошо нещо, което постоянно забравя и трябва да му се напомня. Държавата сме

24
МАЙ

Ден на светите
братя Кирил и
Методий,
на българската
азбука, просвета
и култура
и на славянската
книжовност

Д-р Кристина Борисова

Кирил Златков

ние и ако имаме идея за онова, което правим, нещата ще се променят отвътре. Освен това в един момент, когато повечето сериозни операционни системи признаят тази наша идентичност и я уважават, а това се случва все повече, вече няма да зависи от конкретно правителство или администрация. Много скоро ще стане твърде нелепо, ако някое министерство направи глупостта да оформи своята идентичност с руската форма на кирилица. Ще бъде срам, който веднага трябва да се изчисти“, категоричен е Златков.

Заедно с Борил Караиванов, Илия Груев и Велина Мавродинова – ядрото на създадения „Манифест за българска кирилица“, организират още тогава, през 2014 г., първото издание на „Типофест“, празник на шрифта, калиграфията и типографията. През 2016 г. провеждат в София и Пловдив втори, което вече е международен форум. Канят специалисти по шрифтове и калиграфия, дизайнери, утвърдени имена от различни страни, провеждат работилници, изнасят доклади.

На „Типофест“ присъства и холандският дизайнер Лукас де Гроот, един от известните майстори на шрифта в световен план, създател на шрифта по подразбиране на Microsoft Word – Calibri.

„Лукас де Гроот определено е привърженик на българската форма на кирилица. И в негово лице имаме съдействие и от Европа за нейното утвърждаване и употреба“, потвърждава проф. Кристина Борисова. И споделя, че за нейно удовлетворение напоследък все по-често вижда как сайтове използват умишлено специално поръчани и конкретни шрифтове и дизайнът им започва да изглежда по съвсем друг начин, много по-добре. „Когато повече продукция с висока художествена стойност навлиза в битието, това се превръща в стандарт и придобива статут“, добавя тя.

Според Кирил Златков, макар и сравнително отскоро, вече имаме готови шрифтове с българска форма на кирилица, които бихме могли веднага да използваме. „Повечето сериозни шрифтове на кирилица, които се правят не само у нас, но и в чужбина, вече са с българската форма, така че е въпрос на професионализъм и специализирано знание, и съм оптимист, защото сме задействали процеса и няма връщане назад“, убеден е той.

Определено общността, обединена около налагането на българските графични изображения на буквите от кирилицата, поляка, но последователно и устойчиво извършва своята просветителска и разпространителска дейност. Проф. Борисова се похвали, че след БТА заявка за шрифтова идентичност вече има и от други институции. При това целта не е единствено собствената употреба.

„Все пак нека отбележим, че не всеки шрифт с българска форма на кирилица е хубав, защото има и графични проблеми, които, ако не са решени, българската форма няма да го спаси. За мен шрифтът е изкуство и тайнство, многопластово произведение на човечеството. Нашите студенти от специалността се занимават само с това, правят и самостоятелни проекти. Имаме и колеги, които завършват още в бакалавърската си степен с шрифтови проекти и се отдават изцяло на тази дейност, защото никак не е просто да се овладее изкуството на шрифта“, споделя проф. Борисова.

Всяка година за 24 май студентите от Националната художествена академия поставят голям винил върху нейната сграда в София и на филиала в Бургас и показват произведенията си, свързани с буквите, с които са участвали в международен студентски конкурс. Състезанието се провежда от години, а предизвикателството са различните писмености и отделните букви от тях, интерпретирани по разнообразни теми. Този път ще можем да видим как студентите са изразили чрез една буква от нашата азбука усещането си за национална идентичност и дом.

Убедена, че процесът по утвърждаването на българската форма на кирилица за масова употреба се развива успешно, проф. д-р Кристина Борисова отбелязва, че това не би се случило, ако не съществуваше теоретичната и практическата школа на Художествената академия в лицето на проф. Васил Йончев, Олга Йончева, проф. Владислав Паскалев, проф. Тодор Варджиев, проф. Стефан Груев и други, положили сериозни основи на българската шрифтова школа.

„Трябва да се знае, че хората по света ни уважават много заради това, че имаме ден на писмеността, и едно от нещата, които им правят силно впечатление, е нашето отношение към буквите. Създали сме азбуката, която служи добре на нашия език и писменост и на особеностите на всички славянски езици. Но е важно да уважаваме този факт и да имаме съзнанието, че сме сред малкото държави, които имат официален празник на писмеността“, казва Кирил Златков.

И ни припомня, че ако се притесняваме за идентичността си, да знаем, че тя не е казан, от който са бъркали всички и е останало малко за нас, и не е нещо, което се изчерпва и свършва, а процес, който ние самите движим и зависи от нашето поведение и действия.

Студио „Аз-буки“ в YouTube е най-новото онлайн пространство на Националното издателство за образование и наука „Аз-буки“. В него срещаме нашите зрители и читатели с интригуващи, вдъхновяващи и мотивиращи събеседници, за да разговаряме за образование и наука.

В поредното издание на Студио „Аз-буки“ гостува Стефан Цанев – един от най-изявените и превеждани съвременни български поети, писатели и драматурзи. Роден е на 7 август 1936 г. в русенското село Червена вода. Завършва журналистика в Софийския университет и драматургия в Московския киноинститут.

Автор е на десетки емблематични стихосбирки, есета и над 30 пиеси, които се изграят на сцени по целия свят. Неговият четиритомен труд „Български хроники“ пренаписва усещането за историческа проза у нас и се превръща в абсолютен бестселър. Носител е на най-престижните национални културни отличия, сред които наградите за цялостен принос „Икар“ (2019) и „Аскеер“ (2021).

В последно време текстовете му отново са в центъра на културния живот, а тъжната му комедия „Деца на света“ вдига публиката на крака в препълнените салони.

Известен с непримиримата си гражданска позиция и остър език, в навечерието на своята 90-годишнина Стефан Цанев продължава да е един от най-влиятелните анализатори на българската действителност.

24 МАЙ

Ден на светите
братя Кирил и
Методий,
на българската
азбука, просвета
и култура
и на славянската
книжовност

Разговора води
Венцислав ГЕНКОВ

– Г-н Цанев, все още ли вярвате, че 24 май трябва да бъде национален празник?

– Да. Бях един от хората, които много настояваха това да бъде национален празник на България. Това щеше да е уникален случай – не политическа дата, а нещо по-голямо. Щяхме да сме единствени в света с такъв празник. 24 май е единственото събитие, което ни обединява като народ. Защото при всички други дати, които се споменават, някой е пострадал, а друг е победил.

Тук всички сме победили, защото имаме такава азбука. Това би било много добре за нашия народ, който страда от взаимна ненавист.

Единствено на тази дата хората излизат, без да се дебнат кой се радва и кой плаче.

– Тоест все още хората възприемат писмеността като ценност?

– Да, това е най-голямата ценност, която има нашият народ. И слава Богу. Иначе отдавна щяхме да се загубим като народ, нямаше да бъдем така устойчиви. Това ни е спасило, писмеността, която се е запазила толкова в манастирите. Ако не бяха монасите, които са преписвали, преписвали, преписвали, нямаше да имаме своя идентичност.

Защото има един акт в нашата история, много жесток – княз Борис I, който фактически унищожава прабългарската аристокрация. Той избива петдесет и два рода, а тогава родовете са били многобройни, защото прабългарите са били многоженци. Такъв геноцид аз не знам друг народ да е имал в своята история.

И освен това Борис сменя езика на държавата. Тогава държавният език е бил българският език. Сменя го със славянския. Тоест прабългарското е заличено въобще и това, което обединява вече българите, остава само името на държавата. Нищо друго. И другите хора, които идват, славяните и заварените траки, обединяват ги езикът и писмеността.

Иначе щяла да ни сполети съдбата на траките, които имат език, разбира се, но нямат писменост. Велик народ в сравнение с българите, няма сравнение. Те са били милиони. Така че това население, което се нарича българско и със славянската азбука, благода-

Стефан Цанев, писател, поет и драматург:

24 май е единственото събитие, което ни обединява като народ

Мисля, че ролята на литературата, особено на поезията и на драматургията, е да спори с времето и да предизвиква съпротива

рение на нея е оцеляло във вековете.

– А кое ни държи обединени днес?

– В момента не мога да кажа какво ни държи и дали ни държи, защото ние малко така живеем самонадеяно, а народите изчезват пред очите ни. Като споменах траките, това трябва да ни е просто обича на двете уши. Те са изчезнали.

Много лесно е да се претопим сега, влизайки в Европейския съюз, където се намираме, в тази многотия от народи. Ние сме нищожно народче по численост и ако, не дай Боже, имаме лошо национално самочувствие, много лесно може да се претопим, да загубим себе си. И тази опасност е много реална.

Защото ще ви кажа нещо, което знам по себе си. Нашите деца заминаха. Това са два милиона и повече. Във всичките си войни, които е водила България за тези четиринадесет века, не е дала толкова жертви, не сме дали два милиона жертви. И сега нататък какво става?

Нашите деца, разбира се, те са с болезнено патриотическо чувство, като се напият малко, почват да пеят патриотични песни или български народни песни. Но нашите внуци... не знаят български. Те нямат българско самочувствие, няма и да имат. Защото човек става, присъединява се към народа, сред който живее, и най-важното – там получават образование в чужда държава, а образованието влияе на националното самочувствие.

За пример вземете Съединените щати. Там колко народности, колко религии, колко раси има. И само образованието ги прави американски патриоти. И отиват и умират с вика „Да живее Америка“. Разбирате ли? Нашите внуци ще се чувстват граждани

Оцелели сме
през вековете
благодарение на
своята писменост.

Има нещо по-лошо
от цензурата –
безразличието, а то
сега е убийствено.

Народите са
много податливи
и много харесват
силната ръка, без да
подозират, че тя ще
души самите тях.

кой на Финландия, кой на Германия, кой на Италия, а България ще е за тях само любопитна дестинация.

А децата ни нали са бъдещето ни. Сиреч ние загубихме своето бъдеще в лицето на нашите внуци. Ние го губим и това е голяма опасност. И ако остане само старците да викат „Да живее България“, тя е загубена, няма да оживее.

Така че, прекалявам, като го казвам, но е реална тази опасност, защото няма нищо по-страшно човек да е роб доброволно. Насилствено ако си поробен, имаш оправданието и се съпротивляваш. А който стане роб доброволно, той не се съпротивлява.

– Говорим за езика, за това, че живеем в свят на глобализация, на много бързи технологии. Всичко

се случва на секундата. Промения ли се тежестта на думите в такъв свят?

– Силата на думите, мисля, че е заглушена от технологиите. И има още нещо – като че ли се създава вече един общ език. Аз трудно понасям това.

Имаше закон, доколкото си спомням, че дори рекламите и надписите на магазините, ако са на английски, трябва задължително да бъдат и на български. Сега рядко ще видите реклама на български език. Онзи закон се загуби, забрави се. Той беше сега, след промените.

Тоест една глобализация се получава и в езика. Недоумявам как Англия вече не е в Европейския съюз, а общият език на комуникация пак е английски.

– Има ли разлика между грамотност и култура?

– Има. Ние сме народ, който почти няма неграмотни хора, ако под грамотност разбираме да можеш да четеш и пишеш. Още Макгахан пише, че не е вярно, че българският народ е неграмотен и дивашки. Той казва, че е по-добре образован от масовото население на Англия и Франция.

Говори за читалищата и училищата, които българите са основавали със свои средства напук на турското правителство. Разбирате ли? Значи ние имаме един такъв стремеж към грамотност. Така че народът ни от тази гледна точка е много добре, но отгук нататък вече става дума за друго.

Но вие ме питате друго. Аз живея сред грамотни хора, сред интелигентни хора, сред професионалисти в сферата на словото и това не ми дава право да правя генерални констатации.

– Често казват, че литературата е огледало на времето. А Вашите текстове сякаш не просто описват времето, а спорят с него. Така ли го усещате и Вие?

– Това е много точно. Даже мисля, че съвременните писатели са много оцетени. Аз дружа с млади поети, те нямат съпротива, нямат срещу какво да се съпротивляват.

– А как се пише поезия, като няма срещу какво да се съпротивляваш?

– Именно и затова поезията им е доста слабовата. Те са много талантливи, но пък при нас имаше съпротива. Така че това е наистина точно наблюдение.

Не бих седнал да пиша нещо, ако дори не ми създава съпротива. Имам една пиеса с много интересна съдба. Казва се „Заговорът на Калигула“. Написах я преди може би четиринадесет-петнайсет години. Тя се играе дори в Турция. В България – не.

И общото, което ми казват от театрите, е, че народът, публиката ще излезе омерзена от залата, ако гледа това представление. Защото в тази пиеса доста брутално обвинявам народите, че сами си избират диктаторите с голямо удоволствие. Хитлер не е дошъл с оръжие в ръка. Избрал го е германският народ и пак като спасител. Ние правим същото.

И народите са много податливи. Много харесват силната ръка, без да подозират, че тя ще души самите тях. Та давам като пример тази пиеса, че и днес може да се намери тема, която да дразни, да предизвиква съпротива и да се замислиш малко. Мисля, че това е поне за мен ролята на литературата, особено на поезията и на драматургията, защото театърът е много различен от киното. На киното ти не може да се ядосаш, защото то е на стената. Играят там, повечето артисти са умрели вече, които са на екрана или по телевизията.

Обаче в театъра срещу себе си имаш живи актьори, които ти говорят в лицето, че ти си тъп, че ти си подлец, че ти си такъв. Така че там съпротивата е жива. И това ми харесва в театъра.

– Писателят свидетел ли е на своето време, или негов съдник?

– Съдник не бива да бъде. Писателят трябва да бъде

Видео с целия
разговор може
да гледате
в YouTube канала
на Студио
„Аз-буки“.

Снимка БТА

съучастник. Съдникът стои отгоре и съди. Това е лесно. Но когато си съучастник, обвиняваш и себе си. Така разбирам литературата – като съучастие в това, което става. И дразнител, разбира се, както и може да се скараме след малко. Така че, така разбирам литературата.

Иначе за мен е непонятно, когато кажат: „Аз пиша за себе си“. Да, за себе си, ако се самоосъждаш, ако така се съпротивляваш против себе си. Така да, но иначе за удоволствие да пишеш само, не го разбирам.

Спорил съм с много свои колеги и с по-възрастни писатели, които много съм уважавал. Атанас Далчев много ме упрекваше. Той ме обичаше, но все ми казваше: „Не си губи времето, не се занимавай с политика, поезията има своите вечни теми“. И може би се оказа прав човекът.

Много време загубих в безсмислени спорове, където, така да кажа, със самочувствие победата ми беше предначертана. Но загубих години и усилия и изхвърляне на таланта си. И Валери Петров ме упрекваше много. Те са хора, които съм ценил много. Той ме упрекваше в известна прагматичност, защото имах едно сравнение, че ние ценим меч на Кубрат поради това, че е печелил сражения с този меч. Така трябва да ценим и словото, ако то печели битките си. И той казваше: „Това е много прагматично сравнението с меч на Кубрат“. Така де, но това са приятелски разговори, не сме се карали публично.

– **Словото може ли да бъде по-силно от меч?**

– Лошите неща повече ги върши словото. То убива много по-категорично. И в личните отношения е така. От шамара е по-силно словото.

– **Учи ли ни историята, или ни обрича да повтаряме едни и същи грешки?**

– Зависи кой как я учи. Аз от историята научих много неща, но не съм държавник, за да ги прилагам.

Мисля, че нашите държавници може би не познават историята. Те повтарят не само исторически грешки, а грешки, които са правили техните предшественици. Започват да мислят, че са велики. Че всичко започва с тях. Че най-много те са направили за народа си.

Не сте ли забелязали? Един нормален човек, като стане държавник, колкото повече се издига, толкова по-умен започва да се чувства и загърбва другите.

– **Вие сте живели във време на цензура. Днес има ли цензура, или по-скоро автоцензура?**

– Има нещо по-лошо от цензурата – безразличието. Цензурата се надхитрява. Бориш се с нея. Тя даже те изгражда като личност. А сега безразличието е убийствено.

Млад поет издава книга – и нищо. Няма критика, няма реакция, няма спор. Само мълчание. Ние сме страната на поетите, убити от мълчание. Защото какво правят сега? Млад поет издава книга и нищо. Няма даже литературна критика. Никой не му казва нищо.

По време на социализма всяка книга, особено ако съдържа критиката на режима, беше под наблюдение

ние от всички гледни точки. Нито една книга не се отминаваше с мълчание. А сега момчетата просто умират в мълчание. Никой не им обръща внимание. По-жестокото от това няма.

– **Българинът като че ли чете повече проза, отколкото поезия...**

– Да, такъв народ сме. При руснаците е обратно. Там поезията те наричат втората сила. Не знам каква е първата сила, но там поетите са на върха на всичко. При нас стихове четат жените повече.

– **Заради цензурата ли преминахте от киното към театъра?**

– Може и така да се каже, а може би има вина и у мен. С Бинка Желязкова имахме сценарий „Зелени звезди“. Пет години тя се мъчеше този сценарий да бъде реализиран. Тогава имаше един художествен съвет по кино. И сценарият беше одобрен. Там бяха Валери Петров и други личности. Но шефът на киното Христо Сандов каза: „Сценарият е одобрен, но аз смятам, че е вражески, и няма да разреши да се снима“. Киното тогава беше под такова наблюдение и аз търся вината и у себе си. Защото пък Константин Павлов, който е много по-остър поет от мен, той пък се реализира в киното. Има заснети шест или седем сценария, но за съжаление, при него се случи друго. Не знам защо никой режисьор не повтори да прави негови сценарии – всичките му сценарии са правени от различни режисьори и не се получи стилът на Константин Павлов.

Защото в киното водещ е режисьорът и ако стане симбиоза със сценарист и режисьор, тогава става най-добре. Но така или иначе, аз се отправих към театъра, където авторът си е най-важният.

– **Така ли го усетихте – като Вашето място?**

– Да, категорично. Нищо друго не съм искал да работя освен театър. Повече от шейсет години съм бил драматург на театри. Живях щастливо сред актьорите. Ако оцелях във всички отношения, дължа много на тях. Те са съпричастни хора, имат чувство за колективност и никога не изоставят пострадалия човек.

– **Кое е по-страшно – страхът или примирението?**

– Примирението. Страхът е човешки, но да се примириш, значи да се предадеш. Това доброволно предаване е страшно. Ако те смачкат, имаш оправдание. Но ако сам започнеш да лазиш, ти си свършен.

– **Днес свободни хора ли сме?**

– Съмнявам се. Ние страдаме от друго робство – робството на бита. Битът убива мечтите ни. Има една древна мисъл: „Богат е не този, който има много, а този, който има достатъчно“. Човек, който има достатъчно, е свободен.

Дори Чарли Чаплин казваше навремето: „Парите са свобода, но многото пари също са робство“. Защото представите си, казвам го в най-добрия смисъл на думата, богат човек. Ами ти ставаш роб на парите, да им търсиш мястото. А достатъчно е точната дума. Достатъчно е да си платиш в кръчмата. Да не кажеш: „Ама чакай да спестя два лева, че утре няма да си купя кисело мляко“. Това е.

Българският народ, за съжаление, ако е нещастен,

това е, защото има много бедни хора и много богати хора.

– **Ние народ ли сме, който си помага?**

– Хубав народ сме. Смел народ. Трудно ми е да обвинявам народа си, защото и аз съм един от всички. Но нямаме достатъчно чувство за съпричастност.

– **Има ли нещо, което България не успява да научи от историята си?**

– Сигурно. Аз тръгнах да пиша „Български хроники“ – не съм историк, най-малко това познавам, но усетих и по своите деца, и у хората покрай мен, че не познаваме историята си, не знаем за какво става дума. Пълно безумие беше. Пет години писах тези хроники. Четях всичко и от стотици страници трябваше да извадя една. Беше непосилен труд. Цяла година не можах да освободя главата си от това, което съм набивал.

Но го писах с чувство за необходимост, че трябва да го направя. Ние имаме много добри историци, но техните книги често са написани на сложен научен език. Трудно е да накараш един младеж на петнайсет-шестнайсет години да ги чете с удоволствие.

Затова реших да разказвам историята чрез личностите. Историците разказват събитията и покрай тях споменават личностите. Аз направих обратното – чрез личностите разказвах историята и даже ме упрекваша в смешни неща. Откъде знаете, ми казваха, че Омуртаг е бил дебел? По това, което е вършил. Аз стигнах до заключението, че той е един тежък човек. Те са над двеста личности, които съм описал. Коя личност какво е направила, любовите какви са. Така мислех, че ще бъде по-нормално за възприемане.

– **Какво липсва в начина, по който говорим за българската история?**

– Липсва човешкият разказ. В училище се преподава това, което са написали историците, много трудно се пробива. Искях да напиша учебник по история. Казаха ми, че това няма как да се случи. Историците няма да разрешат писател да пише учебник по история.

– **Когато пишете за българска история, по-скоро гордост или тъга изпитвате?**

– Беше ми страшно интересно. Аз самият познавах слабо историята. Знаех някои неща покрай богомилите, покрай Ивайло, но иначе също бях неграмотен.

Особено не познаваме новата си история след Освобождението. Чували сме за Стамболов, после скачаме към 9 септември и Тодор Живков. А между тях – почти нищо.

– **Кои са учителите на Вашия живот?**

– Много са. Далчев, Багряна, хората от моя занаят. Много са важни думите, които ще ти кажат хората, които смяташ за големи. Затова се старая да бъда внимателен към всеки млад човек. Получавам писма, стихове, романи и отговарям на всички.

И внимавам, защото пък да излъжеш човека, че е талантлив, е още по-лошо, отколкото да му кажеш, че е бездарен. Човек трябва да внимава много какво казва на един човек, който се занимава с изкуство.

– **Какво бихте казали на младите, които искат да пишат?**

– Да се съпротивляват. Това е най-важното. Просто да не бъдат тривиални. Изкуството е тежко нещо. Първо, ти се обричаш на нещо, което не ти гарантира успех в никакъв случай. И няма по-нещастни хора от неуспешните, от неудачниците. А пък най-опасни са, както е казал Пикасо, работливите бездарници. Така че не бих ги съветвал да се занимават, ако нямат категорична увереност, че са талантливи.

Защото, вижте, най-лесно е с музиката. Нали в един клас е ясно кой може да пее. Гена Димитрова е пяла още като дете. То е нещото, което е дадено. При писането е същото, в поезията поне. Ти или го имаш, или го нямаш. Христо Смирненски кога се е учил да пише, като умира на двадесет и три години. Или Петя Дубарова, дето се самоуби на осемнадесет. Ти се раждаш с това. Ако не си написал стихове още на пет, на десет години, значи не го можеш. Може да се научиш, но това са сакасти стихове, те са измислени. Това просто трябва човек, като тръгва, да го знае, че е даденост.

И няма нищо обидно, че на теб Бог не ти е дал това, а ти е дал друго. Намери другото.

– **Ще ни замени ли изкуственият интелект? Ще замени ли писателите и творците?**

– Най-лошото е, ако той действително изхвърли хората от работните им места, не заради бедност. Бедност няма да има, защото нали интелектът ще печели пари. Но въпросът е, че мен ме е страх, че хората ще останат без цел, без смисъл в живота си.

И ако има опасност от изкуствения интелект, тя е, че ще лиши хората от самочувствие, че могат да правят нещо. И това е самоубийство на човечеството всъщност. Не вярвам, че изкуственият интелект ще убие хората. Може и това да се случи в края на краищата, но по-лошото е самоубийството.

Просто си представете цялото човечество става пенсионери. Бавно и полєка. Имам една теория, че целият организъм на човека работи за мозъка, за да може той да работи. Когато мозъкът спре да работи, целият организъм губи мотивацията си да съществува, и почва да се разпада.

Във Вашингтон подготвят изложба с българските букви

Снимка БОКЦ – Вашингтон

За Българския образователен и културен център „Св. Климент Охридски“ във Вашингтон, САЩ, 24 май тази година се превръща в още по-специален празник. „С децата посветихме учебната година на изучаване, рисуване и декориране на българските букви. Те са символи и знаци на духа, създадени от Светите братя и техните ученици. И сега подготвяме нашата специална изложба за този ден“, споделя Димитър Мавров – учител по изкуство, творческо писане, география и история.

Това са двата часа от съботния ден, в които децата рисуват, пеят, свирят на инструменти, разказват небивали истории, съчиняват стихчета.

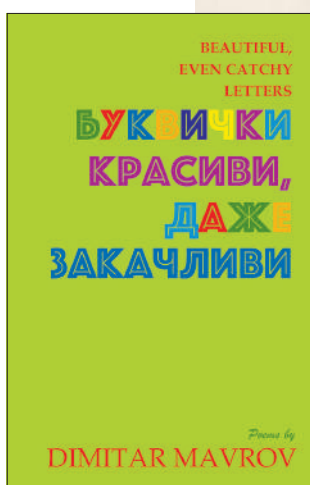
На 7 март учениците представят рецитала „Родна Земя“ по стихове на класиците на българската поезия и съвременни автори, посветени на България и нейната неповторима култура и история. „Рециталът бе съпроводен с оригиналната музика на „Канон от 12 части“, написан от нашата талантилива композиторка Катерина Чечел от Орландо специално за случая“, отбелязва учителят.

15 ученици от VIII до XI клас рецитират стиховете и поемите, а 12 ученици от II до IV клас изпълняват авторската песен „Балада за Родината“. „Направихме видео и аудио записи, с които в следващите ни часове подготвихме 30-минутен филм „Родна Земя“, който ще публикуваме в интернет за празника“, посочва Мавров. И допълва, че в края на месеца в една от най-големите онлайн платформи ще излезе и книжката „Родна Земя“, която ще бъде разпространявана по света.

Това не е първата творба, която издават за българските букви. С рисунките на 23-ма от учениците и стиховете на учителя по изкуство създават книжката „Буквички красиви, даже закачливи“. След 24 май тя също ще бъде достъпна онлайн за всяко дете по света, което иска да разбере тайните на българската азбука. „И най-важното е, разбира се – всеки сам да се опита да нарисува своите любими български буквички“, посочва учителят.

Той споделя и малка част от едно от стихотворенията им за буквичките:

„Вярвам, ще кажете:
„Всички буквички са красиви!
С какво толкова са различни
Българските тогава?“
О, те не са само знаци,
а са също символи живи,
Звездни кодове – тайни,
мъдри и закачливи!
„Как така – закачливи?!“,
ще попитате вие.
Виж – рисуваме право,
а буквичката се килва
на ляво,
после чертичка отдясно –
малко е смешно, но ясно –
да се пише, хич не е лесно!
Тук някаква тайна се крие!
Тайна свещена! Цяло съкровище!
Вече няма да крия –
Българската Азбука е направо чудна
магия!
Тя ни свързва с героите и легендите на
Древността!
С баба и дядо – най-добрите приятели!
И с Мъдростта!“
Благодарим ви за възможността
да споделим нашите творчески търсения
и радости за най-светлия Български
празник! Вече знаете – ако чуете весел
смях и песни отвъд Океана – това сме
ние – учителите и учениците
от Българското училище „Св. Климент
Охридски“ във Вашингтон, където
мечтите стават
реалност!“

24 МАЙ

Ден на светите
братя Кирил и
Методий,
на българската
азбука, просвета
и култура
и на славянската
книжовност

Дни за делото на Солунските братя

Българско училище „Христо Ботев“ в Страсбург
организира поредица от инициативи

Българското училище „Христо Ботев“ в Страсбург, Франция, организира по случай 24 май поредица от образователни, творчески и тържествени инициативи. Те са насочени към съхраняването и утвърждаването на българския език, духовност и културна памет сред младото поколение, споделя за „Аз-буки“ училищният ръководител Силвия Домусчиева.

В часовете по български език и литература и по история и цивилизации на България учениците се запознават с делото на светите братя Кирил и Методий, с възникването и разпространението на славянската писменост, със значението ѝ за съхраняването на националната ни идентичност, с традициите, свързани с честването на 24 май в България и в училищните ни общности по света. Учениците от гимназиалния курс на обучение работят и по текстови задачи за създаването на славянската писменост, за живота на Константин-Кирил Философ и Методий, разискват европейския контекст и общочовешките измерения на делото им.

Специално внимание на празника е отделено и в заниманията по извънкласни дейности. Чрез дискусии и разнообразни творчески задачи учениците разширяват познанията си за делото на Солунските братя и осмислят ролята на българската книжовна традиция за развитието на европейската цивилизация. Под ръководството на Даниела Танушева децата изработват тематичен макет, представящ църква със светите братя Кирил и Методий пред нея.

В програмата са включени още рецитали на стихотворения, посветени на 24 май, както и работа с тематична книга, съдържаща илюстрации за оцветяване и текста на химна „Върви, народе възродени“. Неговото изпълнение се подготвя от музикалния клас към училището под ръководството на Димитър Гугов.

Децата от детската градина и подготвителната група с ръководител Силвия Домусчиева работят по картинна азбука на българското наследство и заучават стихотворения, посветени на най-светлия ни празник.

На 20 май 2026 г. доц. д-р Лидия Михова провежда открит урок с учениците от трите образователни курса. Чрез мултимедийна презентация и подбрани видеоматериали учениците се запознават с историята на създаването на глаголицата и кирилицата; с живота и делото на Кирил и Методий и техните ученици; със значението на славянската писменост за духовното и културното развитие на славянските народи и за ролята на България за съхраняването ѝ; с историята на училищния празник, водещ началото си от Възраждането; със създаването на химна „Върви,

Снимка БУ „Христо Ботев“ – Страсбург

народе възродени“.

Кулминацията на празничните инициативи е тържественото честване на 24 май, което ще се състои в празничния ден в резиденцията на Постоянното представителство на Република България в Страсбург по любезната покана на посланик Генка Георгиева – постоянен представител на Република България в Съвета на Европа.

Първокласниците, под ръководството на Наталия Ангелова, ще представят програма под надслов „Празник на буквите“. Децата ще се включат с корони, украсени с букви от българската азбука, изработени от самите тях, и ще получат грамоти „Мога да чета и да пиша“. Учениците от гимназиалния курс ще бъдат водещи на тържеството и ще участват с рецитал на „Азбучна молитва“ от Константин Преславски. Някои от отличените ученици в конкурса „Трансформации 2026“, организиран от Великотърновския университет, ще декламат стихотворенията в оригинал и на направения от тях превод на френски език.

В празничната програма е предвидено общо изпълнение на всеучилищния химн „Върви, народе възродени“. Специални гости ще бъдат децата от танцовия ансамбъл „Канатница – Страсбург“.

„Чрез тези инициативи Българското училище в Страсбург последователно утвърждава своята мисия да съхранява българския език и културна идентичност зад граница, като възпитава у учениците уважение към духовното наследство на Светите братя и към непреходните ценности на българската просвета и книжовност“, казва Домусчиева. **АЗ-БУКИ**

Празник на словото и духа в сърцето на Оксфорд

Традиционният концерт на Българското училище „Слово“ – истински празник на българския дух, слово и памет, се провежда на 16 май в сърцето на Оксфорд, в тържествена зала на Оксфордския университет.

„Както всяка година, събитието беше посветено на 24 май – Деня на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност, а тази година особен вълнуващ акцент бе поставен върху 150-годишнината от Априлското въстание“, споделя Валентина Александрова-Кирова – директор на БУ „Слово“ в Оксфорд и БУ „Иван Станчов“ към Посолството в Лондон.

Концертът започва с химна на България, изпълнен от Васи от II^в клас, който изпълнява залата с гордост и вълнение. Емоциите достигат връх с трогателното изпълнение на „Облаче ле бяло“ от същото талантливо момиче – миг, който проследява публиката.

Голям интерес предизвиква и представянето на новия ученически изследователски проект по Националната програма на МОН „Неразказаните истории на българите“ – „Гласът от Лондон: Историята на Българската секция на Би Би Си“, подготвен от учениците от V, VI и VII онлайн клас.

„Филмът беше приет с внимание и признание

Снимка БУ „Слово“ – Оксфорд

за сериозния труд и любознателността на децата“, отбелязва Александрова-Кирова.

За единадесета поредна година учениците на Българското училище „Слово“ доказват, че носят България в сърцата си. „Гордеем се с тях – за упоритостта, труда и смелите мечти. С музика, вдъхновение и обич към словото беше отбелязана още една успешна учебна година и бе поет път напред – заедно“, казва с вълнение директорката. **АЗ-БУКИ**

България празнува на 24 май делото на светите Кирил и Методий – празник на буквите, знанието и духовността. За българските общности зад граница този ден е натоварен с още по-дълбок смисъл. Той е връзка с родината, с езика и с паметта за това кои сме ние, независимо къде се намираме.

В неделните ни училища по света децата не просто учат азбуката, а научават българските песни, литературата, историята, традициите и обичаите. Там се създава

усещането за принадлежност, което помага на хиляди семейства да съхранят връзката си с България, без значение къде живеят. Затова учителите в тези училища често казват, че тяхната работа е не само да огромяват и да образоват, а е преди всичко мисия. Те се стремят да опазят езика жив за следващите поколения.

И точно в навечерието на 24 май историята на Българското училище „Кирил и Методий“ в Париж показва колко важна може да бъде тази мисия.

Снимка Беатрис Панзаян

24 май е връзка с езика и паметта

БУ „Кирил и Методий“ в Париж отбелязва 20 години от създаването си. Започват с 24 ученици, а днес възпитаниците им са близо 400

Снимка БУ „Кирил и Методий“ – Париж

Диляна КОЧЕВА

Преди близо две десетилетия всичко започва в малка стайка в сградата на българското посолство в Париж. Няколко семейства търсят начин децата им да не загубят връзката си с родината и тя да остане част от всекидневието им, макар и далеч от нея. Така на 11 ноември 2006 г. се ражда Българското училище „Кирил и Методий“ във френската столица.

„Години наред родители търсиха варианти как да се организира обучение по български език за децата им“, разказва училищният ръководител на неделното школо Камелия Конакчиева. Началото поставят с 24 деца, а днес в училището се обучават близо 400 ученици – 200 присъствено в Париж, и още толкова – дистанционно.

Тази учебна година училището отбелязва своята 20-годишнина. Зад това отминало време стоят хиляди учебни часове, поколения ученици

и постоянна битка българският език да остане жив в домовете на семействата на сънародниците ни във Франция.

Историята на училището е и история на българската общност в Париж. То се разширява не само като брой ученици, но и като структура. Днес в него се обучават деца от 3-годишна възраст до XII клас. Има четири предучилищни групи, начален, прогимназиален и гимназиален етап на обучение. Само в детската градина малчуганите са около 70.

„Това, което е типично за нашето училище, е, че поддържа реална гимназия“, казва Конакчиева. В различните години училището има между три и четири гимназиални паралелки и всяка година изпраща зрелостници.

За екипа това е особено важно, защото в много български неделни училища по света учениците постепенно отпадат с напредването на възрастта. Според Камелия Конакчиева обаче причините не са толкова в натоварването на децата във френската образователна система, колкото в начина, по

който се преподава български език в чужбина.

Една от големите теми, за които училищният ръководител говори открито, е липсата на подходящи учебни системи за децата в чужбина. „Българска учебна система за деца по български като чужд няма“, казва тя. Според нея дълги години нуждите на българските училища зад граница не са достатъчно добре изследвани.

Затова още от 2007 г. училището в Париж започва да работи по различен модел – с два потока ученици. В единия са децата, които говорят български у дома и владеят езика свободно. В другия – тези, за които българският е втори език, който те тепърва започват да усвояват.

„Това е най-логичният модел“, смята Конакчиева. По думите ѝ именно тази система помага на повече деца да останат в училище и да достигнат до гимназиален етап. Разделянето на потоците продължава до около VIII клас, когато учениците вече достигат достатъчно добро ниво на владение на езика.

Още през 2012 г. училището започва дистанционно обучение чрез платформата Moodle. Правят го много преди онлайн обучението да стане масова практика по време на пандемията. Така днес десетки деца, които живеят далеч от Париж, също имат възможност да учат български език, литература и история.

„Много далеч преди пандемията от коронавирус започнахме дистанционно обучение с истинска обучителна платформа“, подчертава Камелия Конакчиева.

Училището подпомага и създаването на български училища в други френски градове. Асоциацията към училището в Париж дълго време управлява училищата в Тулуза и Лил, преди те да станат самостоятелни.

Един от най-сигурните знаци за успеха на училището са неговите бивши възпитаници, които продължават да се връщат. Някои идват като доброволци и влизат в часовете, други провеждат стажовете си, а трети просто посещават любимите си учители.

„Това ни кара да мислим, че сме вече училище с

история“, споделя събеседничката ми. Спомня си с вълнение и за предишните годишнини.

За десетата си година училището организира тридневен празник с кръгла маса, гости от Министерството на образованието и науката, концерт в престижна парижка зала, участие на ансамбъл „Загорче“ и гостуване на Българския детски хор и училище „Гергана“ от Ню Йорк. Петнадесетата си годишнина също отбелязват тържествено с гости от България, концерти и срещи на бивши възпитаници.

Празничната 20-а учебна година вече е започнала с поредица от събития. Сред тях е голям форум, посветен на българския писател хуморист, художник и краевед Димитър Христов Чорбаджийски – Чудомир. Той е организиран с участието на Литературно-художествения музей „Чудомир“ в Казанлък. По време на събитието най-малките ученици рисуват карикатури, вдъхновени от творчеството му, а гимназистите проучват местата в Париж, свързани с живота на писателя.

Част от празничната програма е и домакинството на X юбилейно издание на Международния конкурс по четене на български език за ученици от първи и втори клас в чужбина „Аз Буки Веди“. Той ще се проведе на 27 юни и организаторите очакват около 80 деца от 33 училища. За първи път ще имат участници от Украйна и от САЩ.

Национално издателство „Аз-буки“ е медиен партньор на Конкурса. За учителите и учениците в Париж предстоят още юбилейни събития, конкурси и чествания през цялата учебна година, свързани с празника им. Кулминацията е на 11 ноември, когато училището ще отбележи официално своя рожден ден.

„Във всички случаи на 11 ноември ще има голямо събитие в Париж“, обещава Конакчиева. Вероятно тогава отново ще се съберат поколения ученици, родители и учители, за да покажат, че България може да бъде пазена жива чрез езика, културата и буквите дори на хиляди километри от границите си.

24 МАЙ

Ден на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност

Снимка БУ „Кирил и Методий“ – Париж

НОВОТО ИЗДАНИЕ НА „АЗ-БУКИ“

→ КАКВО РАЗКАЗВА
БЪЛГАРСКАТА ЛИТЕРАТУРА
ЗА СЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ
МЕЖДУ ДВЕТЕ СВЕТОВНИ
ВОЙНИ

→ МИТОВЕ, ФЕТИШИ, ИКОНИ.
ИЗОБРЕТЕНОТО ЩАСТИЕ
НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКОТО
СЕЛО

→ ДРАМАТА. „МЪРТВОТО
ВЪЛНЕНИЕ“, КОЕТО
БЪЛГАРСКАТА ЛИТЕРАТУРА
НЕ МОЖЕ ДА СКРИЕ

→ СЪПРОТИВАТА. ЛАГЕРИТЕ.
ГОРЯНИТЕ

→ МИГРАЦИЯТА

→ „ВИЛНИТЕ ЗОНИ“
НА СОЦИАЛИЗМА

*Поръчайте
в издателството*

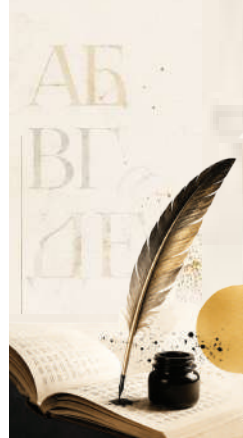

10,23 евро / 20 лева

24
МАЙ

Ден на светите
братя Кирил и
Методий,
на българската
азбука, просвета
и култура
и на славянската
книжовност

Снимка Пресслужба на президента

Държавният глава Илияна Йотова отличи в началото на май с плакет „Св. св. Кирил и Методий“ на президента-председателя на Съюза на народните читалища проф. Николай Дойнов

Ключ към България

Родните читалища отбелязват своята 170-годишнина

С тържествен концерт в началото на май Съюзът на народните читалища (СНЧ) отбелязва своята 115-годишнина. Сред официалните гости на събитието в Театър „Сълза и смях“ са президентът на Република България Илияна Йотова, народни представители, членове на Върховния читалищен съвет към Съюза и на читалища от София и страната.

Проявата е част от националните чествания на 170-годишнината на общонародното читалищно дело, които се провеждат под патронажа на държавния глава. За организирането им е създаден Национален представителен организационен комитет, начело с председателя на Съюза на народните читалища проф. д-р Николай Дойнов, в който влизат над 100 учени, интелектуалци, политици, бизнесмени, учители, читалищни дейатели, библиотекари и журналисти.

В словото си президентът Илияна Йотова отбелязва, че читалищата са огнища на духовността и гръбнакът на нейното опазване. Тя подчертава още, че читалищната система в България се ражда не от държавна структура, а от нуждата на народа. И добавя, че без духовността и вярата, без училището и читалището, нямаше как да ги има нито Българското възрождане, нито българската националноосвободителна революция.

Илияна Йотова посочва, че е необходимо да се работи за преодоляване на хроничното недофинансиране и липсата на специална политика спрямо читалищата, за подобряване на статута на читалищния деец, за неговото развитие, така че да познава новите технологии и да привлича интереса на младите хора.

Държавният глава отличи председателя на Съюза на народните читалища проф. д-р Николай Дойнов с плакет „Св. св. Кирил и Методий“ на президента на Република България.

По време на тържествения концерт са отличени и заслужили читалищни дейци и спомоществатели.

Целевото финансиране за читалищата, съхранението и обновлението на сградния фонд и правната рамка, по която те функционират, както и желанието на български общности в чужбина да имат читалища, са обсъдени и през април от държавния глава и представителите на Националния представителен организационен комитет. По време на срещата проф. Николай Дойнов подари на президента Илияна Йотова ключ, който олицетворява ролята на читалището като ключ към България и е символ на честването на двете годишнини.

170 години от началото на общонародното читалищно дело в България са отбелязани на 30 януари 2026 г. На тази дата през 1856 г. е подписан уставът на първото българско народно читалище – „Еленка и Кирил Д. Аврамови – 1856“ в Свищов. По това време се създават и първите читалища в Лом и Шумен. А с тях се полагат основите на уникалната просветна традиция, родена от възрожденския дух и стремежа на българите към знание.

За юбилеите, ролята на читалищата днес и предизвикателствата пред тяхната работа, „Аз-буки“ разговаря с председателя на СНЧ проф. Николай Дойнов. Той припомня, че Съюзът е създаден в началото на миналия век не да пази страхливо постигнатото, а смело да развива читалищното дело и нито едно селище да не остане без библиотека.

Проф. Дойнов споделя, че отбелязването на двете годишнини се подготвя от средата на миналата година, като кулминация на честванията ще бъде международна конференция за читалищата в средата на

октомври 2026 г. Тя се организира по предложение на президента Илияна Йотова и ще се проведе в Националния дворец на културата.

По думите му вписването през 2017 г. на читалищната дейност в Регистъра на ЮНЕСКО за опазване на добрите практики и нематериалното културно наследство дава необходимата защита от различни посегателства на уникалността на тази гражданска форма на сдружаване.

„В сравнение с подобни формирования от други страни, читалищата са първообраз и на информационен център, и на местна библиотека. От тях лобознателният поробен народ малко по малко надниква и зад световните двери. Дава му се храна за размисъл и разговор със себеподобни за великите събития и умове на епохата. Това е началото на свободата“, заявява проф. Дойнов.

Той е категоричен, че с годините се променят хората и технологиите, но читалищата остават устойчива структура. Мрежата им се развива и достига своя пик към 1988 г., когато в страната функционират 4288 читалища. А днес у нас по данни на Съюза действащи са 3671 читалища, като мрежата им си остава уникална за Европа и обхваща всички 265 общини в страната.

През миналата година СНЧ провежда национално емпирично изследване с фокус управление и развитие на народните читалища, което показва проблемите в сектора.

„Не са радостни нещата. Застаряващи читалищни работници с минимални работни заплати. Повечето от тях без опит в писането на проекти и владее на чужд език, първоначална компютърна грамотност, липса на ясна визия и инициативност“, коментира проф. Дойнов. Липсват и специалисти по читалищно дело, административната тежест е голяма.

„Хората си тръгнаха от малките градчета и селата. Преселиха се в София, Пловдив, Варна... Прекрасни читалища останаха в техните родни места, в които работещите загубиха мотивация при липсата на хора. „Кой ще чете книгите? Кой ще учи тамбура? Кой ще срича „Върви, народе възродени“? Кой ще се хваща на хорото“, пита риторично председателят на СНЧ. По думите му вече няма желаещи за председатели на читалищата и за членове на настоятелствата.

„С тези жалки възнаграждения ще избягат и последните останали. Токът за един месец на читалището в Свищов е 7000 евро! Защо читалищата плащат промишлен ток? Защото имаме фабрика за надежди, затова ли?“, отбелязва още той.

Според него е необходим спешен анализ на културната среда и в най-малкото населено място. „Не е важно непременно да има „мероприятия“. Трябва да престанем да създаваме нещо, което никой не ни е поръчвал“, казва проф. Дойнов. И добавя, че се търсят нови предизвикателства, като изкуствения интелект, като предстои организирането на мащабен курс за неговите възможности. „Предстои и развитието на дигиталните клубове в читалищата, които предложих на Министерството на труда и социалната политика“, отбелязва още той.

Проф. Дойнов коментира, че читалищата могат да участват в редица проекти – свои или като партньори на други организации. В тази връзка, трябва внимателно да следят не само българските, но и европейските програми, а читалищата да бъдат подготвени с идея и документация.

А за финал на разговора ни проф. Николай Дойнов отправя и своето послание по случай 24 май: „Народността да не пада! И знанието да живей!“ АЗ-БУКИ

Любка Тинчева, директор на Националния музей на образованието в Габрово:

Думите имат силата да изграждат, но и да нараняват

Учителят е човекът, който помага на децата да превърнат знанието в разбиране, а информацията – в мъдрост

Любка Тинчева завършва Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, специалност „Български и немски език“. От 1986 г. досега (повече от 40 години) работи в Националния музей на образованието в родния Габрово, преминавайки последователно през различни длъжности и отговорности – екскурзовод, уредник, завеждащ отдел „Връзки с обществеността“, главен уредник, ръководител отдел „Информационно осигуряване, комуникации и мултимедийно студио“. Преподава и екскурзоводство и немски език, когато Музеят и Априловската гимназия юридически са били една институция (НАГМО). От август 2019 г. е директор на Музея.

Вече 8 години е пряко ангажирана с планирането, координирането и ръководенето на дейността на Националния център „Музейно училище“.

Интервюто взе
Дуляна КОЧЕВА

– Г-жо Тинчева, как се е променял смисълът на 24 май през годините и какво носи този празник на българите днес?

– Празникът 24 май е сред най-устойчивите духовни символи на българите, защото винаги е носил надежда, самочувствие и вяра в силата на знанието. Същността и посланието му към различните поколения остават непроменени – почит към словото, просветата и културата.

В съвременното, свързано с бърза комуникация и технологии, този ден ни напомня, че думите носят отговорност, че езикът е наш дом и че образованието остава най-силният път към свобода и развитие.

24 май продължава да е един от най-светлите и обичани български празници, защото ни напомня кои сме и какво оставаме след себе си.

– Какви най-ценни свидетелства за българското образование съхранява Националният музей на образованието в Габрово?

– Той е живата памет на просветното ни минало и съхранява над 200 000 документи, снимки и материали, уникални свидетелства за развитието на българската просвета от IX век до съвременното образование. Сред най-впечатляващите експонати са паметници на писмеността от епохата на Плиска и Преслав, оригинални възрожденски учебници, включително „Рибен буквар“ на д-р Петър Берон и „Неделник“ на Софроний Врачански, както и личната библиотека на Васил Априлов с редки и ценни издания.

– Има ли експонат или история, които особено силно вълнуват посетителите около 24 май?

– Около 24 май посетителите са особено развълнувани от историите за първите български учители и дарители, превърнали образованието в национална кауза. Силен емоционален отклик предизвикват експонатите, свързани с делото на Васил Априлов и създаването на Габровското училище – училищната камбанка и първият училищен печат, символи на новобългарската просвета. Мнозина споделят, че именно тук осъзнават колко дълбока е връзката меж-

Снимка: Тинчев архив

ду българската идентичност, буквите и училището.

Не по-малко вълнуващи са старите училищни знамена, печати, свидетелства и снимки на ученици и учители от различни епохи. Особен интерес предизвикват възстановките на килийното и първото новобългарско светско училище, открито в Габрово през 1835 г. Те позволяват на посетителите буквално да „влязат“ в атмосферата на старото българско школо. Тези пространства през майските празници докосват най-силно децата и младите хора, защото превръщат историята в преживяване.

Националният музей на образованието предлага на своите посетители цялостна разходка през епохите чрез още три уникални исторически възстановки – кабинет по естествени науки (края на XIX – началото на XX век), детска градина от края на XIX век и класна стая от XX век (20-те – 70-те години на XX век). Всяка от тях показва как през годините се е променял духът на българското образование.

– Успяват ли днешните деца да почувстват магията на буквите и книгите?

– Да, макар и по различен начин. Светът около тях е много по-динамичен и дигитален, но любопитството и въображението остават същите. Една добре разказана история продължава да вълнува детското сърце. Това показва, че магията на буквите е непреходна – нужно е само да намерим пътя към нея.

Голяма роля имат семейството, училището, библиотеките и музеите – местата, които могат да покажат, че книгата не е просто учебно задължение, а истинско приключение. Много е важен личният пример. Когато децата виждат възрастни, които четат и ценят словото, те също започват да усещат силата му.

Затова Националният музей на образованието всяка година се включва в инициативата „Походът на книгите“ с цел да насърчи ранното детско четене и интереса към книгите при деца на всякаква възраст.

Друга наша инициатива е „годишното изпитание“, което се провежда всяка година в края на май и началото на юни във възстановката на Габровското училище. Анимирано от музейните специалисти, то показва принципите на взаимоучителната метода, по развлекателен начин препитва децата и свързва видяното и чуто в музея с постигнатото в училище знание.

Участниците се запознават с организацията на

24 МАЙ

Ден на светите
братя Кирил и
Методий,
на българската
азбука, просвета
и култура
и на славянската
книжовност

учебния процес във взаимното училище и характерните за него пясчница (първи чин), взаимоучителни таблици, табла с калем, кавалерия, показвател, уруглица, мъзди, дивит (мастилница и перо) и др. Четат и тълкуват текстове от първите буквари и неусетно магията на буквите прониква в тяхната вътрешна чувствителност и способност да разбират смисъла на нещата.

Краят е тържествен. Националният музей на образованието връчва на издържалите Атестат (копие на оригиналния, който Главното мъшко училище в Габрово връчва на първия випуск през 1875 г.), а на най-малките, на които предстои прекрещаването на училищния праг – специално изработено свидетелство „Готови за I клас“. Всички получават кавалерии (похвални знаци), на които пише „Внимателен“, „Прилежен“, „Мъдър“, „Благочинник“, „Благонаправен“.

– Забелязвате ли промяна в отношението на младите хора към българския език?

– Отношението на младите хора към българския език е различно. Радостно е, че много от тях го ценят и пазят, продължават да пишат, четат и говорят с уважение към него. Други обаче все по-често използват чужди думи, общуват кратко и неграмотно в интернет, като заместват цели изречения и емоционални описания с емоджита, стикери и мемеа, не обръщат внимание на правилната реч, в чатовите липсват пунктуация, главни букви и др. За сметка на скоростта сложните съставни изречения се заместват с кратки и директни фрази.

Важно е младите да осъзнаят, че българският език е богатство, което трябва да пазим и развиваме, защото той е част от нашата история, култура, идентичност и душевност.

– Как можем да съхраним уважението към словото във времето на социалните мрежи и бързата комуникация?

– Уважението към словото може да се съхрани, ако не забравяме, че думите имат сила – те могат да изграждат, но и да нараняват. Днес често пишем прибързано, използваме кратки изрази и пренебрегваме богатството на езика. Затова е важно младите хора да четат повече книги, да общуват пълноценно и да осъзнават значението на правилната и културна реч.

Съхраняването на уважението към словото започва още в семейството и училището. Когато децата чуват красив и грамотен език, те се научават да ценят думите. Българският език е част от нашата култура и идентичност, затова трябва да го пазим чист и жив, дори в дигиталния свят.

Социалните мрежи не са само заплаха – те могат да бъдат и място за споделяне на стойностни идеи, литература и добри примери за общуване. Ако използваме езика с внимание и уважение, ще запазим силата и красотата на словото и за бъдещите поколения.

– Каква е ролята на учителите днес – само да преподават знания или и да възпитават ценности?

– Тя е много по-широка от това просто да предават знания. Информацията е навсякъде – в интернет, социалните мрежи, изкуствения интелект. Но именно учителят е човекът, който помага на децата да превърнат знанието в разбиране, а информацията – в мъдрост.

Съвременният учител не е само преподавател, той е възпитател, вдъхновител и пример. Той помага на учениците да изграждат ценности като уважение, честност, толерантност, трудолюбие и отговорност, емпатия и човечност, съпричастност и любов към знанието. Особено днес, когато младите растат в свят на бърза комуникация и често противоречиви послания, училището остава едно от местата, където те се учат не само какво да знаят, но и какви хора да бъдат.

Разбира се, възпитанието е споделена отговорност. То започва в семейството, но учителите трябва да работят заедно с родителите, за да осигурят пълноценно развитие на детето.

Учителят има огромна роля в това да открие в какво са добри учениците, и да им помогне да използват своите силни страни, да насърчава доброто, любопитството и интереса към ученето. Понякога една дума на подкрепа, един личен пример или навременна среща с книга оставят следа за цял живот.

Истинската мисия на учителя днес е не само да подготвя успешни ученици, а достойни и мислещи личности.

– Какво според Вас трябва да пазим като ценност в българското училище?

– Българското училище винаги е имало ключова роля в съхраняването на националната и културната идентичност. То е източник на знание и морални ценности, пространство, в което се изграждат личности.

Като ръководител на Националния музей на образованието, мой дълг е да кажа, че училището трябва да съхранява добрите просветни традиции, да ги надгражда и развива.

Най-ценното, което трябва да опазим, е вярата, че образованието има силата да променя човека и обществото към по-добро.

Магията на науката на достъпен език

Микробиологът Ася Асенова е победител в националния конкурс FameLab и ще представи България на международния финал през ноември

Страниците подготви
Стела МАРИНОВА

Докторантът по микробиология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ Ася Асенова спечели тазгодишното издание на националния конкурс за комуникация на наука FameLab и ще представи България на международния финал през ноември. С излъчването на победителя в Конкурса бе ознаменуван и краят на 16-ото издание на Софийския фестивал на науката, който се проведе от 14 до 17 май в „София Тех Парк“.

Четиридневният форум се организира от фондация „Красива наука“ с основното партньорство на Министерството на образованието и науката, на „София Тех Парк“ и на Столичната община, като е част и от нейния културен календар.

Вестник „Аз-буки“ е медиен партньор на Софийския фестивал на науката.

Участниците в конкурса FameLab говорят популярно по научна тема в рамките на три минути, като не използват презентации. Журито оценява научната достоверност, ясния и достъпен език, както и харизмата на представянето.

Подгласници на лауреатката Ася Асенова са Борис Добрев – докторант в специалност „Оптика и теоретична физика“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, и Тихомир Гърменлиев – студент по информатика и софтуерни науки в Техническия университет – София.

Призборите бяха определени от жури в състав проф. Милен Богданов – специалист по органична химия и преподавател във Факултета по химия и фармация към Софийски университет и алумни на конкурса FameLab, доц. Жюстин Томс – преподавател по медии и комуникация в Нов български университет, и Ивайло Славов от фондация „Красива наука“.

До финала достигнаха още седем комуникатори на науката. Това са Детелинка Трифонова – докторант по информатика в Пловдивския университет, Дилияна Донева – студент по молекулярна биология в Софийския университет, Елиф Адемова – студент по педагогика на обучението по природни науки в

Шуменския университет, Глени Аняну – студент по медицина в Медицинския университет – София, Ирник Дионисиев – докторант към Института по оптични материали и технологии на Българската академия на науките, Петър Нефтелимов, специалист по биотехнологии и съосновател на „Цвете в епруветка“, и Стела Джелатова – студент по медицинска физика в Пловдивския университет.

В продължение на четири дни малки и големи се потопиха в света на науката по време на най-стария и най-голям български фестивал на науката. В рамките на събитието те имаха възможност да посетят 60 щанда с експерименти, шест изложби – от древна Плиска до бъдещето на Антарктида, както и 136 индивидуални събития.

Над 60 от събитията бяха насочени към училищната публика. За първи път на Фестивала бе обособена зона за занимания с наука за най-малките, като „Работилницата на проф. Микрон“ бе насочена към деца над 4-годишна възраст.

В програмата участваха повече от 100 учени, а десетки други на щандовете отговаряха на въпросите на посетителите. „Възползвайте се от всяка минута, за да се запознавате с тях и да разберете защо вярваме, че учените и технолозите трябва да бъдат ролеви модели в обществото“, призова по време на откриването Любков Костова от фондация „Красива наука“.

Във форума се включиха представители на 13 държави – Австрия, България, Китай, Испания, Ирландия, Италия, Обединеното кралство, Полша, Португалия, САЩ, Унгария, Франция и Хърватия. „Те доказват, че българската наука е част от европейската и от глобалната наука“, отбеляза още Любков Костова.

В откриването се включиха и председателят на Управителния съвет на „София Тех Парк“ Васил Караиванов и заместник-кметът по дигитализация, иновации и икономическо развитие на Столична община Иван Гойчев. Караиванов посочи, че десет години от Фестивала са преминали в „София Тех Парк“. Той пожела да има още много по десет. Заместник-кметът Иван Гойчев подчерта, че столицата прави всичко възможно, за да подкрепя науката.

24 МАЙ

Ден на светите
братя Кирил и
Методий,
на българската
азбука, просвета
и култура
и на славянската
книжовност

Столични ученици се пренесоха в Средновековието и влязоха в обувките на писачи на ръкописи. Използвайки образци на старобългарски кирилски букви и с помощта на писалка (перо) и бурканче мастило, децата с интерес и старание преписваха буквите и пишеха своите имена и тези на приятели.

„Средновековните писачи“ работеха под насоките на Марта Рипаранте и Преслава Георгиева от Кирило-Методиевския научен център при Българската академия на науките. Тяхната работилница „Мисия: средновековен писач“ бе част от училищната програмата на 16-ото издание на Софийския фестивал на науката.

Преслава Георгиева е докторант в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в направление „Старобългарски език“ и асистент в Кирило-Методиевския научен център – БАН. Занимава се с езиково и текстологично изследване на старобългарските преводи, изучаване на историята на текста и на преводаческите особености. Темата, по която работи, е свързана с изследване на славянския превод на житието на св. Григорий Акрагантски.

Марта Рипаранте е асистент в Кирило-Методиевския научен център – БАН. Сътрудничи с университетите в Бари и Рим, където преподава курса „Славянска филология и лингвистика“. Като докторант в БАН, нейните изследвания са предимно в областта на славянската палеография, по-конкретно на кирилската палеография. Дисертацията ѝ е посветена на българските кирилски ръкописи от XIV век. Анализира графичните особености на писмото, за да проследи къде, кога и в каква книжовна среда са били създадени ръкописите. Разработва и набор от инструменти за цифрова палеография, за да могат и други хора, които се интересуват от темата, да могат да правят анализи.

С работилницата, която провеждат в рамките на Софийския фестивал на науката, младите учени искат да представят дейността на Кирило-Методиевския научен център по интересен и достъпен начин за учениците. Решават, че това може да стане през преписване, което е познато за децата, но не в този формат.

„Искахме през практическите занимания децата да се докоснат до ръкописите, като им представим една от дейностите, които са се извършвали, за да се достигне до създаването на крайния продукт – ръкописа“, споделя Преслава.

А Марта отбелязва, че Кирило-Методиевският научен център има опит в организирането на подобни работилници. През юли тази година например предстои третото издание на Лятната школа по славянска палеография, предназначена за студенти и докторанти. „Сутрин имаме лекции, водени от професори от различни университети. А следобед, в първата част на програмата, участниците се занимават и с практически упражнения по преписване и калиграфия, подобни на тези, които организирахме с децата. Видяхме интерес към красотата на преписването на ръкопис, към това как той е изработен и какво може да се узнае от него“, споделя тя.

За младите учени е важно да привлекат внимание към темата и да покажат на децата, че старите книги не са скучни. „Една от основните ни цели беше да покажем, че изследването на ръкописите може да бъде забавно, интересно и вълнуващо. Поне за нас то е такова“, казва с усмивка Преслава.

Двете дами искат децата да разберат собствената си култура и да могат да направят връзката, че това са същите букви, които използват и днес. „В повечето случаи в началото на училище те учат за глаголицата и кирилицата, но няма практически занимания, свързани с тях. По време на работилницата видяхме, че дори не разпознават някои от кирилските букви, с които писаха. Питаха, коя е Н, коя е М, коя е Ъ“, допълва Марта.

На Фестивала проведеха две занимания. В първата работилница се включиха петокласници от природната паралелка в Частно основно училище „Образователни технологии“. Целият випуск бе допъл да участва в работилниците, които Фестивалът предлага. Децата бяха придружени от своите учителки Виолета Борисова, Петя Неделкова, Весела Стоянова и Пламена Аракичева, които за поредна година водят възпитаниците си на среща с науката. А във втората работилница се включиха седмокласници и осмоласници от 69. СУ „Димитър Маринов“, които идват за трета година, както и деца от Пространство за учене „Пътеки“.

Преди да разберат на практика какво е означавало да бъдеш средновековен писач, учениците имаха възможност да научат повече за глаголицата и за кирилицата, за пътя на създаването на средновековните ръкописи. Както и защо е важна ролята на палеографа – човека, който изучава историята на книгата от материалите, които са използвани за нейното създаване, до най-малката черта, която е послужила за изписването на буквата.

Преди повече от 1160 години, около 860 г., двама братя от Солун – Кирил и Методий, създават

Мисия средновековен писач

Ученици се връщат няколко века назад във времето – с перо и мастило изписват старобългарски кирилски букви

Използвайки образци на старобългарски кирилски букви и с помощта на писалка (перо) и бурканче мастило, децата с интерес и старание преписват буквите и пишат имената си

Снимки Крум Стоев

Чрез практическите занимания Преслава Георгиева и Марта Рипаранте дават възможност на децата да се докоснат до средновековните ръкописи

първата славянска азбука – глаголицата. Тя служи за разпространението на християнската вяра. Не след дълго възниква и нуждата от друга, по-достъпна азбука. Учениците на светите Кирил и Методий създават кирилицата, която е частично вдъхновена от гръцкия модел. В продължение на няколко века е имало средновековни писачи, които всъщност знаели и двете азбуки. И до днес са запазени ръкописи, в които можете да видите как един и същ писач е използвал и двете азбуки.

Броят на буквите в двете славянски азбуки е различен. В старобългарската кирилица те са 36, а в глаголицата е имало няколко допълнителни символа, или общо 38 букви.

„Формата на самите букви на двете азбуки е много различна. Кирилицата в голяма степен е основана на гръцкото писмо. Докато глаголицата е иновация на Светите братя. Смята се, че глаголическите буквени начертания имат вътрешна логика и организираност, която се отнася както до артикулацията на звуковете, така и до богословското значение на буквените знаци“, посочва Преслава.

Марта допълва, че днес се смята, че една от целите при създаването на кирилицата вероятно е била да се изгради по-опростена и по-лесна за изписване графична система.

„Не мисля, че можем да сравняваме двете азбуки. Те са напълно различни по начина, по който са се развили. Част от учените в Кирило-Методиевския научен център се занимават и с изучаването на особеностите в процесите на развитието им. Знаем, че **Ѧ** (а) – първата буква на глаголицата, прилича на кръст и вероятно носи ясно символно значение, но за много от останалите букви все още не знаем с точност как е протекъл процесът на създаването им и кои графични модели са повлияли върху тях“, отбелязва тя.

По време на управлението на владетелите Борис I

и на неговия син Симеон I кирилицата постепенно се разпространява из всички славяноезични територии. Това е период на изключителен културен възход – започва усиленото превеждане и преписване на книги, тогава се създават и много нови текстове.

Създаването на ръкописи е било поверено на ограничена група от добре обучени хора, често свързани с манастирите и храмовете. Това се случвало в специални помещения, наречени скриптории. Ръкописите обаче не съдържали само религиозни текстове. Те са посветени и на историята, природата, медицината и дори на човешкото тяло.

Първата стъпка в процеса на създаване на един ръкопис е била подготовката на материалите. През първите векове след създаването на писмеността книжовниците по нашите земи използвали най-вече пергамент. Преслава обяснява, че обработката му е била скъпа, като за направата му се е използвала животинска кожа. „Кожата се изчиства, така че да могат да бъдат оформени цели листове. Размерът им зависи от формата на ръкописа. Някои са мънички, а някои – големи, особено направените за владетели и по поръчка“, разяснява тя.

Заради високата си цена пергаментът понякога се е използвал повече от веднъж. Това е така нареченият палимпсест – ръкопис, чийто оригинален текст е отстранен чрез търкане или промиване, а след това страниците му са използвани за нов текст. Понякога този процес не е бил перфектен, благодарение на което днес специалистите могат да разчитат текстове и от двата пласта на ръкописа.

С появата на хартията всичко става доста по-евтино и по-достъпно. По нашите земи хартията започва да се използва активно около XV век. В същото време, пергаментът продължава да се използва за създаването на по-люксовите ръкописи.

След като листовите са подготвени, е необходимо

оформлението на страницата да бъде внимателно планирано – полетата са измервани и редовете са отбелязвани върху листа.

Тогава започва и работата на писача. За изписването на буквите използвал писалка, направена от тръстика или от птичи пера, и мастило, като за основния текст се използвало черно, а за отделни важни думи или акценти в текста – червено. Мастилата са забърквани от естествени материали – например дъбови шикалки, въглен или минерали.

„Процесът на писане и преписване за средновековните книжовници е бил дълъг и прецизен. Той няма нищо общо с писането днес, което е бързо. Изписването на буквите е изисквало голямо внимание, а при тържествените уставни писма перото е трябвало винаги да се държи хоризонтално спрямо реда на писане. Понякога преписвачът е бил в състояние да напише само една тетрада – осем страници, за ден“, посочва Марта. Дава пример, че буква „ж“ се е изписвала с поне пет черти, а не както днес – с три или дори само с една в курсивното писмо.

На работното място на писача имало не само мастилници и бурканчета, пълни с различни цветове мастило, но също ножичи, линии, пергели за измерване и очертаване, ножове и гъби, които служели за поправянето на грешки чрез изстъргване на неправилния текст.

Буква по буква и страница по страница писачът внимателно преписвал текста. Той целенасочено оставял празни пространства в полетата и между отделните части на ръкописа. Ролята да ги запълни, била на миниатюриста – майстор, който отговарял за разноцветните инициали и изображения. В скъпите и луксозни ръкописи художниците дори използвали злато.

Така малко по малко се създават множество малки купчинки от страници (тетради). Накрая, след като текстът и декорациите са завършени, идвал ред на още един специалист – подвързвача, който зашивал отделните тетради заедно и стглобявал крайния вариант на книгата.

В добре организирани и големи скриптории вероятно е имало отделен човек за всяка от дейностите, свързани със създаването на ръкописа. Писач, декоратор или миниатюрист, който прави миниатюрите и декорациите, друг, който подвързва, някой, който изковава закопчалките за подвързките, както и такъв, който се занимава с обработката на кожата. В по-малките скриптории, където са се правели ръкописи без особени декорации, всичко се е вършело от един човек.

От X век до XIV век разполагаме с около 2200 ръкописа, които са южнославянски (български и сръбски), но това е малка част от всички, които са създадени.

„Трябва да имаме предвид, че ръкописът се е създавал с определена цел. Например „Четвероевангелието на цар Иван Александър“, което показваме, там всичко е внимателно планирано, красиво направено, използва се злато. Докато, ако ръкописът е предназначен само за лична употреба на монасите, т.нар. монашески сборници, отново има декорации, но не са луксозни. Те са били направени изцяло от преписвача“, обяснява Марта.

И допълва, че нямаме ясни сведения за съществуването на скриптории по нашите земи. „Едни от значимите за южнославянската традиция книжовни центрове са Зографският и Хилендарският манастир в Света гора, в които по всяка вероятност е имало интензивна преписваческа дейност. От колофоните по полетата на страниците, можем да научим къде е написан даден ръкопис“, посочва докторантката. За жалост, информацията е оскъдна. Затова и е важна ролята на палеографа.

„Ние правим връзки между различни ръкописи и по този начин може да разберем къде е създаден ръкописът и къде е наследство ни. Като италианка, мога да кажа, че в Западна Европа често имаме споменавания на местата на създаване на ръкописите благодарение на по-добре запазена документация и в повечето случаи знаем кое къде е създадено. Но в България голяма част от тази информация липсва или е достигнала до нас фрагментарно, затова палеографията трябва да се развива“, подчертава Марта.

Преслава допълва, че малко археологически находки в България дават сведения за скриптории или за материалите и инструментите, използвани за изработката на ръкописите. Затова е важно да се върнем към ръкописите и информацията, която те носят за културата и за книжовната дейност по българските земи през Средновековието.

*Дарий Топузов
разработва
симулатор на
квантов компютър
и създава
Quantum Society
Bulgaria като мост
между хората,
бизнеса и академията*

Стела МАРИНОВА

Любопитното е, че Дарий Топузов получава престижната награда „Джон Атанасов“, без дори да кандидатства за нея. Журито на конкурса открива талантливия младеж и го избира са носител на приза. Седмица преди връчването получава обаждане от Президентската институция, за да му кажат, че трябва да присъства на церемонията.

„Тогава планирано трябваше да бъда в Полша. Прибрах се с ранен полет в България в деня на награждаването и отидох директно на церемонията. Чест е да получа наградата. Щастлив съм, че са оценили проектите за симулации на квантов компютър и езици за програмиране на квантови компютри, които съм разработил. Отличията показва, че работата ми е имала смисъл“, споделя Дарий.

Ученикът започва да разработва допълнителни проекти още когато в VIII в клас влиза в Технологичното училище „Електронни системи“ към ТУ – София. По този начин сам учи нови теми. Правил е 3D симулатори, 3D визуализатори, собствен класически език за програмиране.

„По време на лятната ваканция седиш и се чудиш какво да правиш. И започват да ти идват наум различни идеи. Любопитството е движещата сила, а не това колко късмет и възможности имаш“, смята Дарий.

И именно воден да прави нещо смислено в свободното си време през лятната ваканция, когато завършва XI клас, решава да проучи как работи квантът. Започва да чете книгата „Въведение в квантовите изчисления“ (Introduction to Quantum Computing) от Мишел Моска.

„Препоръчвам я на всички, които искат да влязат в квантовата механика. За да я разбереш, се изискват знания от висшата математика, но концепциите са обяснени достъпно. На теория всичко беше интересно, но исках да мога да ги тествам. Тогава си зададох въпроса как да стане това, след като нямам квантов компютър въкъщи“, разказва ученикът как започва работа по своя проект.

Едната страна на проекта Q-bit е свързана със създаването на симулатор на квантов компютър. Той позволява да се изпълняват квантови алгоритми и програми на класически хардуер (стандартни компютри). „Нямам квантов компютър въкъщи, затова реших да си направя такъв, на който мога да изпълнявам квантови алгоритми“, казва младежът.

Втората част на проекта е свързана със създаването на език за програмиране, който да улесни работата със симулатора. „Направих симулатора, но трябваше да говоря с компютъра на много ниско ниво. Затова реших да улесня процеса и да направя език на високо ниво за програмиране на такива алгоритми“, допълва събеседникът ми.

Трудът на Дарий е достъпен безплатно през платформата за споделяне на отворен код GitHub. „Всеки може да работи със симулатора и да го развива. Важно е технологиите да са отворени и всеки да има възможност да мисли и да създава нещо ново“, подчертава той.

Чрез симулатора, който разработва, Дарий тества т.нар. алгоритъм на Гроувър. „Това е квантов алгоритъм, който ни позволява да търсим в големи обеми от данни по-ефективно, отколкото с търсачките“, разяснява той.

На мнение е, че квантовият компютър е нещо смислено, защото позволява не просто да имаме по-бърза машина, а и нов начин, по който да атакуваме проблемите, които досега не сме могли да решим в математиката и в технологиите.

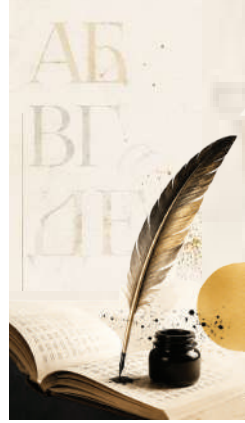
„Ако направим алегорията, че нормалният класически компютър е лодка, която ни позволява да прекосяваме океаните на математиката и да откриваме нови континенти, то квантовият компютър не е по-бърз катер, а подводница. Квантовият компютър ни позволява да слизаем надолу и да откриваме нови територии в математиката“, обяснява Дарий.

В случая квантовият компютър е не само по-бърз,

24
МАЙ

Ден на светите
братя Кирил и
Методий,
на българската
азбука, просвета
и култура
и на славянската
книжовност

Любопитството е движещата сила

Снимка: Личен архив

Дарий Топузов получава отличие в областта на информационните технологии в 23-тото издание на президентската инициатива Награда „Джон Атанасов“. Той е в XII клас в Технологичното училище „Електронни системи“ към Техническия университет – София.

Ученикът е лауреат и втори в индивидуалното класиране на Националната олимпиада по информационни технологии през 2025 г. със своя амбициозен проект Q-bit в областта на оптимизацията на квантови алгоритми. Дарий е лауреат и на 25-ата ученическа конференция на УЧИМИ – БАН, и е участвал в интервю за Research Science Institute.

През февруари 2026 г. Дарий Топузов и неговите съмишленици поставят началото на Quantum Society Bulgaria – първата по рода си професионална общност у нас, чиято мисия е да затвори пропастта между фундаменталната наука и реалното бизнес приложение на квантовите технологии.

но е друг вид технология. А за навлизането в дълбочина се използва алгоритъмът на Гроувър, който позволява по-ефективно търсене.

След реализацията на проекта Q-bit младежът получава покани от различни научни конференции у нас и в чужбина, на които да го представи. Той е един от представителите на България на BETT UK – най-голямото световно изложение за образователни технологии.

По време на конференциите младежът забелязва, че интересът и към проекта, и към квантовите технологии, е дълбок. Но има няколко неща, които спират хората да се насочат към темата.

„Те си мислят, че квантум е нещо страшно. Като кажа думата „квантов“, всички казват, че няма как да го разберат. А реално, ако се прочете, не е толкова трудно. Те се чудят дали има и други интересувачи се и с кого могат да обсъждат интереса си. Има хора, българи също, които се занимават и развиват на изключително високо ниво, но не познаваме работата им“, споделя наблюденията си Дарий Топузов.

В края на 2025 г. изнася лекция, по време на която обяснява по какъв начин симулацията на квантов компютър може да се използва за взаимодействие с изкуствен интелект. Темата е толкова интересна за участниците във форума, че му се налага да остане 3 – 4 часа след лекцията, за да отговори на всички въпроси.

Тогава поканата за участие идва от Калоян Анастасов, който също е ученик в XII клас в Технологич-

ното училище „Електронни системи“. След форума, въодушевени от интереса, който темата предизвиква, двамата обсъждат възможността да направят пространство, което да отговори на нуждите на хората. „Казахме си – защо да не направим място, където да можем да съберем хората и да говорим повече за света на квантовите технологии. То да бъде мостът между хората, бизнеса и академията“, споделя как се заражда идеята за Quantum Society Bulgaria.

Дарий подчертава, че липсата на подобен мост е един от проблемите, свързани с развитието на квантовите технологии.

„От една страна, е академията, която се занимава с по-задълбочени изследвания. Те обаче стават бавно и са без практически приложения. От другата страна е бизнесът, който търси начин, по който веднага да използва практически квантовата технология и да изкара пари от това. За целта трябва да има развитие от академична гледна точка. Двете страни обаче нямат добра комуникация помежду си“, обяснява предприемачът. По думите му от третата страна са хората, които са най-важната част от всяка технология. Те са движещата сила напред.

„Колкото по-голяма критична маса има, толкова повече можем да се движим напред. Но когато няма връзка между трите страни, не можем да развием квантови технологии“, смята той.

Така през декември 2025 г. започват първите разговори как идеята може да стане реалност. А на 10 февруари 2026 г. откриват първото си събитие в „София Тех Парк“, на което присъстват над 130 души. След него организират още форуми, които показват, че обществото започва да генерира собствени идеи и да се движи напред. За октомври тази година планират и провеждането на първия квантов хакатон в България. Състезанието ще бъде за програмиране на идеи за квантови проблеми и решения, които да се търсят в България.

Организацията си партнира със „София Тех Парк“, с Центъра за квантови технологии към Физическия факултет на Софийския университет, който се занимава с академични изследвания и е ръководен от зам.-министъра на образованието и науката акад. Николай Витанов, със STEALM Academy, с Advanced Flight Technologies, IQM и IBM. „Малко по малко се натрупва критична маса. Тя е нещо, което движи процеса“, подчертава Дарий.

Като партньори на „София Тех Парк“ имат достъп до суперкомпютъра Discoverer и фабриката за изкуствен интелект BRAIN++. „Искаме в България да има истински квантов хардуер. Да не се получава като с технологиите за изкуствен интелект, когато в началото на техния бум останахме леко назад. Пробивът на квантовите технологии все още не е дошъл. Идеята е да действат сега, за да сме на върха на вълната“, посочва Дарий Топузов.

Допълва, че към Quantum Society Bulgaria има интерес от различни български и чуждестранни фирми и гост-лектори. „Те виждат, че сме започнали отрано, има интерес и се изгражда среда, която да движи квантовите технологии. Това ги кара да виждат смисъл да инвестират в тази сфера в България. Страната ни може да бъде напред за следващата вълна от технологии“, посочва събеседникът ми.

От ТУЕС към докторантура

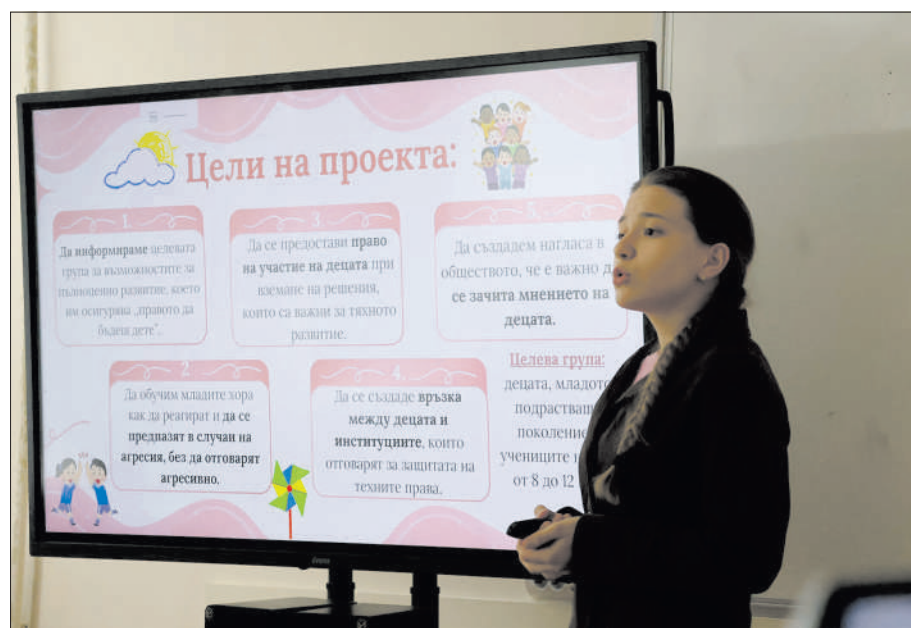
Дипломният проект на Дарий Топузов отново е свързан с квантовите технологии и е кулминацията на всички проекти, по които е работил.

В него, от една страна, е проектът Q-bit. Миналото лято разработва и нов проект, свързан с интуиционистката логика, като крайният резултат е синтезирането на нов метод за симулация на квантов компютър, основан на нея, което позволява експоненциално ускорение на симулациите на класически хардуер.

На този етап Дарий е решил да остане в България. Като лауреат от Националната олимпиада по информационни технологии през 2025 г., е приет във всички родни университети.

Талантливият младеж получава интересно предложение от Германия – да прави директно докторантура, прескачайки бакалавър и магистър.

„На този етап няма да приема предложението. От една страна, имам Quantum Society, което развивам в България, от друга – вторият ми бизнес Aila Tech. Ако замисля за Германия да правя изследвания, това означава да захвърля и двете начинания“, посочва той.

Снимки СУ „Св. Климент Охридски“ – Добрич

Посланията на младите

Отличия за най-добрите в XII ученическа конференция „Семейство – училище – общество“

Средно училище „Св. Климент Охридски“ в Добрич посреща през май 2026 г. 200 ученици от 35 училища в страната за финалния етап на XII национална ученическа конференция по гражданско образование „Семейство – училище – общество“.

За участие тази година са подадени общо 450 разработки от 58 населени места, като след предварителната оценка до присъствения етап достигат 150 творби в три възрастови групи. Преди година изпратените творби са 350 от 42 населени места от всички краища на страната, а до финала достигат 150 от тях.

Форумът се организира от добричкото училище с директор Силвия Димитрова със съдействието на местната община и Регионалното управление на образованието и на Департамента за модерно обучение на Висшето училище по мениджмънт. Проявата е част от Националния календар на МОН за изяви по интереси на децата и учениците.

Младите граждански гласове на България представят по време на работните заседания създадените от тях вълнуващи, отлично подготвени и тематично интересни проекти, презентации и есета, разкази, драматизации, филми, рисунки и плакати. Те са посветени на ролята на семейството, училището и обществото за личностното развитие и гражданското израстване на младите хора. Сред разглежданите теми са и проблеми, свързани с общуването, агресията в училище и в обществото, себепознанието, проявата на емпатия, силната връзка с българския фолклор, историческата памет и опазването на околната среда, отбелязват организаторите на надпреварата.

Младите творци от гимназиален етап излагат своите разсъждения и силни послания по актуални въпроси като възпитание, толерантност, различните лица на тормоза, съхранението на националната памет и идентичност, здравна култура и др.

Разработките и представянето на финалистите са оценени от жури, в което влизат проф. Димитрина Каменова, проф. Николай Колишев, Светлана Василева – началник на РУО – Добрич, Здравка Добруджанска – старши експерт в РУО – Добрич, Димитър Дуков – журналист, Теодора Денкова – директор на Регионалната библиотека „Дора Габе“, и Силвия Димитрова – директор на СУ „Св. Климент Охридски“ в града. Те присъждат общо 58 награди в различните раздели и три възрастови групи.

В раздел „Лично творчество“ в първа възрастова група (IV – V клас) с творбата „Силата, която не се вижда“ печели Сияна Николаева (ОУ „Алеко Константинов“, Димитровград). Втора и трета са Даная Димитрова (ОУ „Христо Никифоров“, Ловеч) и Владислава Михайлова (ОУ „Д-р Петър Берон“, Плевен).

В раздел „Проекти“ в първа група печели

Директорът на СУ „Св. Кл. Охридски“ в Добрич Силвия Димитрова отличил призьорите

Никол Стойчева (СУПНЕ „Фридрих Шилер“, Русе) с „Рекламата креши, когато разумът мълчи“. Втора е Маринела Иванова (СУ „Св. Кл. Охридски“, Добрич), а трети – Йоана Трендафилова и Симеон Торнев (ОУ „Иван Вазов“, Силистра).

В раздел „Драматизации“ в първа група „Правила във вълшебната гора“ носи първо място на Ивет Петрова, Виторио Игнатов, Калина Йорданова и Никол Стойчева от СУПНЕ „Фридрих Шилер“ – Русе. То е поделено с група ученици от варненското ОУ „Панайот Волов“, които представят „Майка“.

Втори с „Бъдни вечер“ са петокласници от ОУ „Иван Вазов“ – Силистра, а трети са четвъртокласници от ОУ „Кап. Петко войвода“ – Варна, със „Заветът на капитана“.

В раздел „Есе/разказ“ във втора възрастова група (VI – VII клас) победител с творбата „Игра на живот“ е Ева Ганчева (3. ОУ „Ангел Кънчев“, Варна). Нейни подгласници са Елизабет Тончева (ОУ „Христо Никифоров“, Ловеч) и Михаела Георгиева (3. ОУ, Варна).

В раздел „Проекти“ във II група с разработката „Гайдата – историята на моето детство – Светът на гайдарчето“ печели Александър Стефанов (СУ „Н.И. Вапцаров“, Силистра). Второто място е за Виктория Миткова и Росина Веселинкова (III ОУ „Димитър Благоев“, Шумен), а трети се нареждат Живко Атанасов и Димо Колев (ОУ „П.Р. Славейков“, Варна).

В раздел „Презентации“ в същата група с „С песен в сърцето“ начело е Гергана Стефанова (ОУ „Христо Никифоров“, Ловеч). Трето място е присъдено на Хюрем Ибраим (ОУ „Цанко Церковски“, с. Средище, обл. Силистра).

В раздел „Драматизации“ във втора група „Огледалото на нашенци“ носи първо място на седмокласници от ОУ „Кап. Петко войвода“ – Варна. Трети са Стефан Тодоров, Стелян Попов и Никола Тодоров от ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Силистра, за изпълнението си в „За буквите“.

В раздел „Есе“ в трета възрастова група (VIII – XII клас) първото място е споделено между Мелтем Ахмед (IX кл., ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, Разград) с „Трите огледала: Как семейството, училището и обществото извайват човека у мен“ и Александра Чанева (9. СУ „Йордан Йовков“, Тервел) с „Войната – избор или безизходица“. На второ място също са двама участници: Ванина Валентинова (X кл., ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, Разград) с „Живот в сянката на зависимостта“ и Кирил Киров (IX кл., ПГИИ „Джон Атанасов“, Търговище) със „Спасение“. Трети са Жасмина Люцканова (XI кл., 3. ПМГ „Акад. Методий Попов“, Варна) с „Пациент или код в системата“ и Димитър Костадинов (VIII кл., СУ „П.Р. Славейков“, Добрич) с „Отговорността на непълнолетните – граница между възпитание и наказание“.

В раздел „Проекти“ в трета група отново има две първи места – разработката „Етнографската група „капанци“ на Анита Андреева (X кл., ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, Разград) и „Невидимият враг в класната стая“ на Никол Ненова (X клас, ПГИИ „Джон Атанасов“, Търговище).

Втори се нареждат Белослава Трифонова (X кл., ПГСУАУ „Атанас Буров“, Силистра) с „AI и аз – отговорност, знание, действие“ и Неда Шаханова, Михаела Славова и Дебора Иванова (XI кл., МГ „Баба Тонка“, Русе) с

„Усмивнати деца – здраво бъдеще“. Третото място печелят Ростислава Стоянова и Дарина Илиева (XI кл., СУ „Никола Вапцаров“, Силистра) с „Изворните чешми в моя роден край!“ и Елиф Шакир (НТГ – Пловдив) с „Опазване правата на децата – ключ към безоблачно бъдеще!“.

В раздел „Презентации“ в трета група са присъдени две първи места – на Анна Георгиева и Джансу Исмаилова (XII кл., СУ за ХНИ „Константин Преславски“, Варна) за „Променили света поколението Z?“ и на Росен Керанов (VIII кл., СУ „Йордан Йовков“, Тервел) за „Учебникът или телефонът – дилемата на XXI век“. Второ място печелят Виктория Златева (VIII кл., СУ „Иван Момчилов“, Елена) със „Семейство, училище, общество“ и Георги Тунчев (XI кл., СУ за ХНИ, Варна) с „От въкъси до обществото: къде се ражда отговорният гражданин?“. Трети са Мария Шибилева (VIII кл., СУ „Иван Момчилов“, Елена) с „От ценности в семейството до отговорността в обществото“ и Грациела Енчева и Ясмин Истикбал (VIII кл., СУ „Св. Климент Охридски“, Добрич) с „Изкуството като глас, който остава“.

В раздел „Филми“ в трета група победител с лентата „Традиция и модерност – конфликт или баланс?“ е Дилиана Георгиева (X кл., СУ „Димитър Маринов“, Лом). Нейни подгласници са Денислав Кадиров и Георги Василев (XI кл., СУ „Любен Каравелов“, Добрич) с „Между редовите“ и Виктория Маркова, Миа Пенчева, Александър Иванов, Йоана-Мария Йорданова, Данина Димитрова, Юлиан Ефтимов, Виктория Петрова, Петър Василев, Християн Щърков (VIII – XI кл., ЧПГП „Райко Цончев“, Добрич) с филма „Не искам герои. Само човек!“.

В раздел „Рисунка“ в групата IV – V кл. призьорите са Карина Бошнакова (V кл., 3. ОУ, Варна), Виктория Бояджиева (IV кл., СУ „Св. Кл. Охридски“, Добрич) и Рубин Рубинов (V кл., ОУ „Цанко Церковски“, с. Средище, обл. Силистра).

В групата VI – VII кл. първа е Александра Минчева (VI кл., СУ „Н.И. Вапцаров“, Силистра). Втори се нареждат Ива Найденова (VI кл., ОУ „Васил Левски“, Ловеч) и Джервиш Райчева (VI кл., ОУ „Цанко Церковски“, с. Средище, обл. Силистра). Трета е София Пенчева (VII кл., СУЕЕ „Св. Константин-Кирил Философ“, Русе).

В групата VIII – XII клас първите три места заемат Ивона Смокова (IX кл., ЕГ „Гео Милев“, Добрич), Невена Драганова (X кл., СУ „Н.И. Вапцаров“, Силистра) и Йоана Димитрова (VIII кл., ЕГ „Гео Милев“, Добрич).

Надпреварата за плакат печели Михаил Георгиев (XI кл., СУ „Св. Кл. Охридски“, Добрич), следван от Свилен Петрова (VIII кл., СУ „Йордан Йовков“, Тервел) и Симона Миткова (XI кл., СУ „Св. Кл. Охридски“, Добрич). **Азбук**

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за
образование и наука „Аз-буки“

Директор:
ЕМИЛ СПАХИЙСКИ
Заместник-директори:
СТОЯН СТОЯНОВ
ВЕНЦИСЛАВ ГЕНКОВ
1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
За цялата страна:
0700 18466
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
https://www.azbuki.bg

Аз-буки

Банкова сметка:
„Обединена българска банка“ АД
IBAN: BG38UBBS81553139075716
BIC: UBBSBGSF

Национален седмичник
за образование и наука
АЗ-БУКИ
ISSN 0861-3990

Редактори:
д-р Зина Соколова
z.sokolova@azbuki.bg
д-р Диляна Кочева
d.kочева@azbuki.bg
Стела Маринова
s.marinova@azbuki.bg
Боряна Трайчева
b.traycheva@azbuki.bg
Дарена Михайлова
d.mihailova@azbuki.bg

Графичен дизайн:
Иво Христов
i.hristov@azbuki.bg
Петър Владов
p.vladov@azbuki.bg

Стилист-коректор:
Анелия Врачева
a.vracheva@azbuki.bg

Фоторепортер:
Олег Попов

Реклама и
разпространение:
izdatelstvo.mon@azbuki.bg

Кореспонденти в страната:
Белене – Ралица Господинова
088 7418349
Бургас – Дана Митева
0898361338
Варна – Розалина Димитрова
088 339920
Велико Търново – Здравка Маслянкова
088 6653255
Видин – Борислава Борисова
vidinstar@gmail.com
Ловеч – Жанина Илиева
087 7209597
Пловдив – Деляна Лукова
088 7271712
Смолян – Ангел Добриков
088 9703271
Кюстендил – Северина Димитрова
089 5789515

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:
Стоян Стоянов
Предпечатна подготовка:
НИОН „Аз-буки“
Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД
ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А
Неподписаните снимки в броя са от архива
на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа
Материали не се връщат
Авторските права на публикуваните
текстове и илюстрации са
собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава
научните списания:
„Български език и литература“
„Чуждозиково обучение“
„Математика и информатика“
„Педагогика“
„Професионално образование“
„Философия“
„Стратегии на образователната
и научната политика“
„История“
„Обучение по природни науки
и върхови технологии“

Творчество без граници

Почти 2000 творби изпращат участниците в XVII издание на едноименния международен конкурс за компютърна рисунка и колаж

Общо 1998 творби изпращат тази година участниците в XVII международен конкурс за компютърна рисунка и колаж „Творчество без граници“ – Хасково 2026, на тема „Цветните лъчи на светлината през очите на децата“. Негови организатори са Компютърна школа „Вале“ с ръководител Людмила Стайкова към ОНЧ „Заря 1858“ – Хасково, Читалището, фондация „Еврика“ и местната община.

Провежда се за поредна година под патронажа на Мария Габриел – заместник-генерален директор на ЮНЕСКО. Проявата е включена и в Националния календар за изяви по интереси на Министерството на образованието и науката за учебната 2025/2026 г.

Медиен партньор на Конкурса е Националното издателство за образование и наука „Аз-буки“.

Получените 732 рисунки, 921 колажа и 345 творби от чужбина са оценени от жури с председател Григор Цанков – изпълнителен директор на фондация „Еврика“, и членове Милена Венева – специалист по приложна математика, и Никола Георгиев – софтуерен инженер.

В категория „Рисунка“ във възрастовата група 6–7 години златен медал е присъден на Веселина Гълъбова (7 г., компютърна школа „Вале“, ОНЧ „Заря 1858“, Хасково). В групата 8 – 10 години златните отличия са за Адел Касим и Яна Янкова (10 г., КШ „Вале“, Хасково). В групата 11 – 12 години отличниците са Елена Александрова (12 г., СУ „Христо Г. Данов“, Пловдив) и Даниел Вълков (11 г., МЦ „Захари Стоянов“, Добрич), а при 13 – 14-годишните – Павел Нейчев (13 г., МЦ – Добрич).

Най-добрите творби в групата 15 – 17 години са дело на Гергана Пенкова (17 г., КШ „Вале“, Хасково) и Хелин Ахмед (17 г., ПГИИ „Джон

Александър Райчев, първо място за колаж (16 г., ПГДС „Цар Иван Асен II“, Хасково)

Атанасов“, Търговище). В групата 18 – 27 години златен медал е присъден на Синем Джалилова (18 г., ПГИИ – Търговище) и на Мартина Войчева (18 г., КШ „Вале“, Хасково).

В групата за деца със специални образователни потребности златно отличие получава Катерина Банчева (10 г., СУ „Любен Каравелов“, Варна), а сребърно – Мелис Хюсеин (11 г., 4. ОУ „Иван Вазов“, Търговище).

В категория „Колаж“ в групата 6 – 7 години златният медал е за Веселина Гълъбова (7 г.,

КШ „Вале“, Хасково), а в тази от 8 – 10 години са отличени Яна Янкова и Ахмед Хашим (10 г., КШ „Вале“, Хасково). При 11 – 12-годишните най-добрите творби за дело на Лъчезар Топалов (11 г., КШ „Вале“, Хасково) и Мартин Стефанов (12 г., СУ „Христо Ботев“, Кубрат), а при тези от 13 до 14 години начело е Гизел Хасан (14 г., ПГИИ „Джон Атанасов“, Търговище).

Златното отличие в групата 15 – 17 години печелят Дебора Бошнакова (16 г., ПМГ „Проф. Емануил Иванов“, Кюстендил) и Александър Райчев (16 г., ПГДС „Цар Иван Асен II“, Хасково). И в групата на най-големите е отличена Габриела Узунова (18 г., ПГИ „Карл Маркс“, Смолян).

В категория „Рисунка“ при участниците от чужбина златните медали печелят Лев Тројак (8 г., Белград, Сърбия), Даря Бринза (12 г., станция на младите техници „Сигма“, Одеса, Украйна), Вероника Жукова (14 г. Лицей 17, Житомир, Украйна), Орина Линькова (14 г. „Сигма“, Одеса), Владислава Сазонова (17 г., online school „SchoolToGo“, Украйна), Маруя Русакова (16 г., Днупровський науковий лицей унформацийних технологій, Украйна) и Вукторуя Шиндирук Дмитрувна (21 г., Вунницький нацональний технучний унуверситет, Украйна).

В различните възрастови групи са присъдени и сребърни и бронзови медали и поощрителни награди.

Лауреатите от Конкурса са отличени на церемония в голямата зала на ОНЧ „Заря 1858“ – Хасково, а поздравителен адрес по повод инициативата изпраща Мария Габриел. Гостите на награждаването имат възможността да разгледат и подредената пестра изложба от творбите на отличените таланти.

В рамките на събитието е организирана и демонстрация на леги роботи – част от обучителната програма на школата. **АЗ-БУКИ**

ПРАВНА КОНСУЛТАЦИЯ

Тодор КАПИТАНОВ

Много хора свързват пенсионирането не само с отпускането на пенсия, но и с правото да получат обезщетение при приключване на трудовия си път. Именно тук често възниква объркване: достатъчно ли е човек да е навършил нужната възраст и стаж, или има значение и дали към този момент работи по трудов договор. Особено неясна остава ситуацията, когато правото на пенсия е придобито в период на безработица. В такъв случай мнозина очакват, че обезщетението им се полага автоматично, но законът поставя конкретни условия. Какви са те и кога работодателят дължи обезщетение при пенсиониране?

Полага ли се обезщетение при пенсиониране, ако сме безработни?

Въпросите около придобиването и упражняването на правото на пенсиониране винаги са предизвиквали сериозен интерес както сред работещите, така и сред работодателите. От една страна, цялата предварителна подготовка със събирането на необходимите документи и процедурите, които следва да бъдат извършени, са доста сложни и специфични, поради което човек започва детайлно за години преди това да проучва и подготвя изрядно нещата. От друга страна, което всъщност е водещото, става въпрос за пари, които човек следва да получава след приключване на трудовата си дейност.

Дали имаме право на обезщетение при пенсиониране, когато нямаме трудов договор, и кой следва да изплаща това обезщетение?

Нека преди всичко припомним правилото, че съгласно закона при прекратяване на трудовото правоотношение, след като работникът или служителът е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, независимо от основанията за прекратяването, той има право на обезщетение от работодателя в размер на brutното си трудово възнаграждение за срок от 2 месеца, а ако е придобил при същия работодател или в същата група предприятия 10 години трудов стаж през последните 20 години – на обезщетение в размер на brutното си трудово възнаграждение за срок от 6 месеца. Обезщетение може да се изплаща само веднъж.

Както може да се изведе от описаното горе, законът създава задължение за работодателя да изплати обезщетението само при прекратяване на трудовото правоотношение

в случаите, когато по време на неговото съществуване работникът или служителът е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. Това означава, че ако към датата на придобиване на правото на пенсия за осигурителен стаж и възраст работникът или служителът не работи, той няма право на това обезщетение.

Когато правото на пенсия за осигурителен стаж и възраст е придобито преди прекратяване на трудовия договор, когато работникът или служителът не е работел, той няма право на обезщетението при пенсиониране. По същата причина, когато работникът или служителът е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст в период, в който е без работа, и след това започне работа, независимо дали при бивш работодател, или при друг работодател, то при прекратяване на трудовото му правоотношение работодателят няма да е длъжен да му изплати въпросното обезщетение.

Правото на обезщетение при пенсиониране не възниква само защото човек е придобил необходимата възраст и стаж за пенсия. Законът изисква това право да е придобито в рамките на съществуващо трудово правоотношение, което след това да бъде прекратено. Затова, ако към момента на придобиване на правото на пенсия лицето е безработно, обезщетение от работодателят не се дължи. Именно поради това е важно условията да се познават предварително, за да се избегнат погрешни очаквания и недоразумения.

Справка:
чл. 222, ал. 3 от Кодекса на труда

ПОЗДРАВ КЪМ ЧИТАТЕЛИТЕ НА ВЕСТНИКА ОПЕРА ОТ ПИЕТРО МАСКАНИ	Ч	НЕМСКИ ПРОМИШЛЕН КОМБИНАТ ХОЛАНДСКИ ХУДОЖНИК (1582-1642)	ИТАЛ. ПОЕТ (1569-1625) РАЗКАЗ ОТ Д. ЦОНЧЕВ	МУЗИКАЛНА НОТА ИСПАНСКИ ТАНЦ	ТЪНЪК ПОТОК ОТ ТЕЧНОСТ МУЗИКАЛНА НОТА	ФРЕНСКИ ЕСТРАДЕН ПЕВЕЦ ТАНЗАНИЙ- СКИ ОСТРОВ ГЕРОЙ НА Д. СТОРИ ОТ СПОРТЕН ЖИВОТ	РЕКА В ИНДИЯ	СТАРА ПАРИЧ- НА ЕДИНИЦА В АВСТРИЯ ХРАНА ЗА ДОМАШНИ ЖИВОТНИ	ФРЕНСКА НАЦИОНАЛНА ГЕРОИНЯ ФРЕНСКИ КОМПОЗИТОР „КАРМЕН“	РАЗКЪСВАНЕ НА КОЖАТА	
КРИТИЧНО ЛИТЕРАТУРНО ПРОИЗВЕДЕ- НИЕ БЪЛГАРСКА РОК ГРУПА	Е										
	С			СТИХОТЪВ. НА ЕМ. ПОДЛИ- МИТРОВ				НИЗИНА КОТЛОВИНА			
	Т	НЕМСКИ ФИЗИК (1845-1915) ДРЕВНОРИМ- СКИ ЛЕКАР (131-211)			СБЪЛСЪК			ЗАДНА МАНТА НА ВЕТРОХО- ДЕН КОРАБ			
ВУЛКАН НА О. СИЦИЛИЯ	И	ВЕНЕРИЧЕСКА БОЛЕСТ НАЦИОНАЛНА ДРЕХА				МАРКА ЛАТВИЙСКИ РАДИО- АПАРАТИ		ОПЕРА ОТ ЖУЛ ЛЕВИ ГЕРОИНЯ ОТ ГОЛЯМОТО „НОШНО КЪПАНЕ“			
	Т		РЕКА В МОНГОЛИЯ И РУСИЯ			ВИД ТЕСТЕН СЛАДКИШ					
ГЕРОИНЯ НА ЛЕВ ТОЛСТОЙ ОТ „ВОЙНА И МИР“ СЛАДКИШ ЗА СЛЕД ЯДЕНЕ	Д		ОПЕРА ОТ Д. СКАРЛАТИ	БЪЛГАРСКИ ФОЛК ПЕВЕЦ		ОПЕРА ОТ РИХАРД ЩРАУС			ВНУШИТЕЛЕН ВЪНШЕН ВИД	ПОСОКА, НА- ПРАВЛЕНИЕ	
	Е			СЪЗДАТЕЛ	СИНЪТ НА ДЕДАЛ (МИТ.) МОХАМЕДАН- СКИ ДУХОВНИК		НАЙ- СТАРАТА ПИСМЕНОСТ НА ДРЕВНО- ГЕРМАНСКИТЕ ПЛЕМЕНА СЛОВО		ДЕПАРТАМЕНТ ВЪВ ФРАНЦИЯ АНГЛИЙСКИ ПИСАТЕЛ - „ГОЛЕМИТЕ СТЪПКИ“		
СТОЛИЦАТА НА ДРЕВНА АСИРИЯ ПОВЕСТ ОТ ВЪРБАН СТАМАТОВ	Н						СПОРТНА ФЛАНЕЛКА				
	Н		ПЕСЕН В ЧЕСТ НА АПОЛОН			БАЛКАНСКА ПАРИЧНА ЕДИНИЦА МОДИФИЦИРАНЕ НА АВТОМОБИЛ ПО ЖЕЛАНИЕ НА КЛИЕНТА	ВРЪХНА ДРЕХА	РЕКА ВЪВ ФРАНЦИЯ		ВИД КУПЕ НА АВТОМОБИЛ	
	А	ПУСТИНЯ В СР. АЗИЯ СТАРА ЛАТВИЙСКА ПАРИЧНА ЕДИНИЦА	ГЕОМЕТРИЧНО ТЯЛО		ПРЕПИНАТЕ- ЛЕН ЗНАК АМЕРИК. ПИСАТЕЛ - „МЪРТВА ЗОНА“			ДЕПАРТАМЕНТ ВЪВ ФРАНЦИЯ	МАРКА МАРГАРИН		
СТОЛИЦАТА НА НОРВЕГИЯ	С					ШАХМАТЕН КОЕФИЦИЕНТ			ЛЕТИЩЕ КРАЙ ПАРИЖ		
	Л		РАП ПЕВЕЦ ОТ САЩ			ОСТАНКИ ОТ ТЯЛОТО НА СВЕТЕЦ		ПОДХВЪРЛЯ- НЕ НА ТЯЛОТО			
ВЕРИЖКА ЗА ЧАСОВНИК	А		БЪЛГАРСКИ ТРЕНЬОР ПО ТЕНИС		КОРЕЙСКА МЯРКА ЗА ДЪЛЖИНА АНГЛИЙСКИ ПИСАТЕЛ „1984“	ИЗПЪКНАЛО СКУЛПТУРНО ИЗОБРАЖЕ- НИЕ НЕГРАМОТЕН ЧОВЕК	ГЕРОИНЯ ОТ АНТОНИЙ И КЛЕОПАТРА“ ФРЕНСКИ ПИСАТЕЛ (1864-1910)	ДРЕВНО ИМЕ НА АИТОС	ЯПОНСКИ ЖЕНИ- ГМУРКАЧКИ		
ЦИГАНСКИ ЛАГЕР	В				МЯСТО ЗА ПАЛЕНЕ НА ОГЪН БИВШ АНГЛИЙСКИ ФУТБОЛИСТ			УГАРКА ОТ ЦИГАРА	ГЕРОИНЯ ОТ „ЕВГЕНИЙ ОНЕГИН“	АРХЕО- ЛОГИЧЕСКИ РЕЗЕРВАТ ДО КАМЕН БРЯГ	
	Я	ЛЮБОПИТНО ЗРЕЛИЩЕ				ПЛАСТИЧНА ПРЪСТ		ЕВРОПЕЙСКА ДЪРЖАВА			
ЛЕКАРСТВО	Н	ТРАЙНА ЛАКОВА БОЯ	СИН НА ДЕТЕ			МАРКА РАЗТВОРИМИ СУПИ	ЕДИН ОТ АНТИЛСКИТЕ ОСТРОВИ ИНИЦИАЛИТЕ НА БИВША СЪЕТ. ОРГАНИЗАЦИЯ	МЕСЕЦ ОТ ЕВРЕЙСКИЯ КАЛЕНДАР	ЖИЛЕЩО ЦИПОКРИЛО НАСЕКОМО АНГЛИЙСКА ПИСАТЕЛКА (1819-1880)	ТЕСНИ И ДЪЛГИ ЛЕДНИКОВИ ХЪЛМОВЕ	
ГЕРОЙ НА У. САРОЯН ОТ „МИГОВЕ ОТ ЖИВОТА“ СКЪПОЦЕНЕН КАМЪК	С		ПЛОДОВ ДЕСЕРТ	ЧЛЕН НА СЕНАТ		РЕКА В ЮЖНА ФРАНЦИЯ			ФРЕНСКИ МАТЕМАТИК (1652-1719)		
	К			ОБРАЗИ, ЯВЯВАЩИ СЕ ПРИ СПАНЕ	ГОРНА ДРЕХА ОТ МЪХЕСТ ВЪЛНЕН ПЛАТ ФРЕНСКИ ЖИВОПИСЕЦ (1814-1875)		СИЛИКАТЕН МИНЕРАЛ	ГРАД В ЕГИПЕТ	ПОДИГРАВКА, УНИЖЕНИЕ		
ИЗРАСТЪК ПО КОЖАТА ДРУГОТО ИМЕ НА РИБАТА ЛИН	А				ПРОМИШЛЕ- НА ОБЛАСТ В ГЕРМАНИЯ РОМАН ОТ СТИВЪН КИНГ	МАРКА ШВЕЙЦАРСКИ ЧАСОВНИЦИ	СЪПРУГАТА НА ЕДИН БРАТ ПО ОТНОШЕНИЕ НА СЪПРУГАТА НА ДРУГ БРАТ ДРАМА ОТ ВЛ. МУСАКОВ	РУСКИ ПИСТОЛЕТИ	МРЕЖА ЗА РИБОЛОВ ОТ КОРАБ	СЕДЛОВИНА В ЗАПАДНА СТАРА ПЛАНИНА	
ЗАДНАТА ЧАСТ НА ГЛАВАТА	Т			МЪРША		ТИХ ГОВОР		ПУСТИНЯ В ИНДИЯ И ПАКИСТАН		ГОЛЯМО ХУДОЖЕСТ- ВЕНО ПРОИЗ- ВЕДЕНИЕ	РЕКА В ГЕРМАНИЯ
	А		КОСТИТЕ НА ГЛАВАТА	ЧАСТ ОТ ЗАКОН		СИЛИКАТЕН МИНЕРАЛ ДОЛНАТА ЧАСТ НА ПО- МЕЩЕНИЕ		ГРАД ВЪВ ФРАНЦИЯ	ГЕРОЙ ОТ „ЕВГЕНИЙ ОНЕГИН“ ГЕРОИНЯ НА Х. СЕНКЕВИЧ	ГЕРОЙ НА АГАТА КРИСТИ РОМАН ОТ ДЖЕЙН ОСТИН	
ПАРИЧНА ЕДИНИЦА В КИТАЙ	П	СПОРТНО РАВЕНСТВО		ДРАМА ОТ ЕВРИПИД					ИГЛОЛИС- ТЕН ДЪРВЕН МАТЕРИАЛ		
	И	ЕДИНИЦА ЗА ЕП. СЪПРО- ТИВЛЕНИЕ		ГРАД В ИТАЛИЯ				ЖИТНА КУЛТУРА			
НОВАТОР	С	М	Е	Н	О	С	Т	МРЕЖА ЗА МОРСКИ РИБОЛОВ			
					КОНТРОЛЕН ОРГАН ПО ТРАНСПОРТА			ТЪРСАЧ НА СЪКРОВИЩЕ			

РЕЧНИК: БИЗАН, ЕОЛИТ, МАРИНО, НЕКАР, ОСТ

ЕВЕЛИНА ТУМБЕВА

Отговори от
миналия брой

Водоравно: Публикация. Емотикон. Батман. Твен (Марк). "Саломе". КАТ. Олар (Алфонс). Олив. Тарар. Станиол. Тик. Етна. Пири (Робърт). Рамо. Оборот. Нара. Село. Алет. "Ние". "Бесове". "Сима". Айсберг. Щипалка. Ена. Неро (Франко). Ван. Тел. Траур. "Кугар". "Кугар". Ламинат. Лук. Сено. Камю (Албер). Ана Мар. Ела. Нив. Валог. „КА“. "Ернани". Заряд. Дорина. "Селяни". Киви. Аника. Тас. Юта. Лозе. Евро. "Есо". Ани. Гершуин (Джордж). Анат. "Джета". "Линко". Алеково. "Кале". Кет. Статив. "Ла Скала". Кода. "НИН". Оза. Ромб. "Логан". Лад. Чаира. Сбор. Ода. Воал. "Мазепа". Епигон. Фейлетон. Ма. Осогово. Слон. "Винету". Аполон.

Отвесно: "Хубави неща". Авантаж. "Алавес". Бат. Расин (Жан). Мар (Николай). Анекс. Дойл (Артур Конан). Алт. Сироп. Люляк. Итака. Ало. Имот. Авата. Одил. Ала. Член. Скалар. Елемаг. "Вог". "Елоа". Ананас. Кли. Дизел. Азимов (Айзък). Ец. Римеса. Нако. Ерик. Арани (Янош). Ит. Ооли. "Тамара". Шнек. Аз. Дявол. "Омер-та". Индуктор. Еме (Анук). "Ел". "Ана". Рени. "Ио". Доспат. "Женитба". Аул. Ракен. Самба. Виола. Руен. Ав. Ат. Бо. Сос. Крейн (Стивън). Клас. Ролан (Ромен). Реса. Тат. Отсек. "Ането". Етил. Поп. Вилает. Брус. Ила. Акино (Корасон). Иго. Корт. Неоген. Ясенов (Христо). Гогол (Николай). Командир. Анион. Сав. Садово. Нера. Егоров. Изотоп. Нанон.

АБОНАМЕНТ 2026

Днес в броя
Фонд „Научни изследвания“ спомощава 22 успешни проекта в 11 области

Аз-буки
НАЦИОНАЛЕН СТАНДАРТИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
www.azbuki.bg

Наг 3100 зрелостници на допълнителна матура
На 1700-годишния юбилей на българската държава, организирана от Фонд „Научни изследвания“, е проведена допълнителна матура за зрелостници. В нея участвали 3100 души, които са получили право за участие в конкурсния изпит за приемане в университетите.

2780 лв. за асистент в висше училище
Министерският съвет одобри изпити на асистенти за издръжка на един студент в общи 48 професионални направления.

2780 лв. за асистент в висше училище. Министерският съвет одобри изпити на асистенти за издръжка на един студент в общи 48 професионални направления. Изпитите са предназначени за студенти, които са получили право за участие в конкурсния изпит за приемане в университетите.

Изданията на „Аз-буки“	Цена за година
Български език и литература	28,45 € / 55,65 лв.
История	28,45 € / 55,65 лв.
Математика и информатика	28,45 € / 55,65 лв.
Педагогика	54,9 € / 107,4 лв.
Професионално образование	33,6 € / 65,71 лв.
Стратегии на образователната и научната политика	35,4 € / 69,24 лв.
Философия	20,8 € / 40,68 лв.
Обучение по природни науки и върхови технологии	35,45 € / 69,33 лв.
Чуждоезиково обучение	28,45 € / 55,65 лв.
Вестник „Аз-буки“	57,25 € / 112 лв.
Цена за година онлайн	
Вестник „Аз-буки“	48,57 € / 95 лв.

Абонирайте се В РЕДАКЦИЯТА с отстъпка

5% от цената – при **ТРИ** и повече издания

10% от цената – при **ПЕТ** и повече издания

15% от цената – за **ПЪЛЕН** комплект от изданията

Контакти: София 1113,
бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5,
тел.: 0700 18466;
azbuki@mon.bg

www.azbuki.bg

В моето

XI
НАЦИОНАЛЕН

ФОТО КОНКУРС

училище

АЗ-БУКИ

е най-хубаво

Снимката участва в десетото издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“, организиран от „Аз-буки“. Автор Цветелина Гагова, IX клас, ПГГСД „Стефан Божков“, Батак

XI НАЦИОНАЛЕН ФОТОКОНКУРС

„В моето училище е най-хубаво“

Под патронажа на министъра на образованието и науката

Национално издателство „Аз-буки“ очаква творбите за XI издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“.

В конкурса могат да участват ученици от I до XII клас, които представят във фотоси училищния живот.

За участниците от първата възрастова група – I до VII клас, фотоконкурсът се провежда без предварително зададена от организаторите конкурсна тема.

За участниците от втората възрастова група – VIII до XII клас, фотоконкурсът се провежда по предварително определени от организаторите две конкурсни теми:

• „Улови мига в училище“ – репортажна снимка, която изобразява емоция, действие или важен момент от училищния живот;

• „Героите на моето училище“ – портретна фотография – снимки на ученици, учители или възхваляващи личности в училище.

Авторските творби се приемат до 1 ноември 2026 г. на имейл: konkurs@azbuki.bg.

Подробните правила за участие са публикувани на <https://azbuki.bg/>

Победителите в първа възрастова група ще получат предметни награди, а отличените в двете категории във втора възрастова група – годишни стипендии. Те ще бъдат оценявани от жури от доказали се професионалисти във фотографията.

Най-добрите 12 фотографии ще бъдат включени в специален календар за 2027 г.

Редакционната колегия на списание „Обучение по природни науки и върхови технологии“ на НИОН „Аз-буки“ за трета поредна година обявява

НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС ЗА НАУЧНА СТАТИЯ

на тема „Природни науки и иновации в образованието“, посветен на 133 години от рождението на Теодора Райкова-Ковачева

Краен срок за участие:
30.09.2026 г. (включително)

В конкурса могат да участват действащи учители от цялата страна, докторанти, постдокторанти и млади учени от български висши училища и/или научни организации с научни статии в областта на образованието по природни науки и свързаните с него области за всички образователни нива – от ранното обучение по природни науки, средното и професионалното образование до висшето образование и обучението през целия живот.

Участието в конкурса е безплатно и индивидуално. Всеки участник може да представи не повече от една научна статия.

ИЗИСКВАНИЯ

Научните статии, изпратени за конкурса, трябва да са резултат от собствена творческа дейност на участника, да са написани лично от него и той да

е единствен носител на авторските и сродни права по смисъла на Закона за авторското право и сродните му права. Не се допускат до участие и класиране статии, за които е установено плагиатство и/или ползване на генеративен изкуствен интелект (AI).

Научните статии, изпратени за участие в конкурса, не трябва да са:

– представяни или разпространявани преди това в печатни, електронни или други медии, списания, издания;

– участвали в други конкурси и/или аналогични форми на изява.

УСЛОВИЯ И РЕД ЗА ПОДАВАНЕ

Желаещите да участват в конкурса, изпращат своите ръкописи по електронен път на следната електронна поща: science@azbuki.bg.

Крайният срок за подаване на научни статии е 30.09.2026 г., като за валидни се

считат постъпилите материали до 23:59 ч. на тази дата.

НАГРАДИ

Организаторът присъжда следните награди:

- първа награда: 500 евро;
- втора награда: 300 евро;
- трета награда: 150 евро;
- специална награда: издание от списание „Обучение по природни науки и върхови технологии“.

Победителите ще бъдат обявени на специална церемония, както и в изданията на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“.

С пълния текст на Регламента за организиране и провеждане на Националния конкурс за научна статия, може да се запознаете на електронната страница на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“ – www.azbuki.bg.